

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FRIHEDSMUSEET

1957 – 1982

BESÆTTETIDENS HVERDAG

Frihedsmuseet i København markerer sit 25 års jubilæum ved afholdelse af en særudstilling, der belyser besættelsestidens hverdag. Desuden udsendes et festskrift. Vi gengiver den festlige forsider, der i farver viser de cigaretmærker, man kunne købe under besættelsen.

Kammeraternes Hjælpefond

Stiftet 1945

Henvendelse om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til kontorchef, cand.jur. Hans Andersen, Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev. (03) 86 55 59.

Henvendelse ang. feriehjemmet på Kegnæs rettes til overlærer Preben Feddersen, 5874 Lundeberg, Hesselager. (09) 25 14 77. (Der er 7 senge).

Medlemmer: Iflg. fundatsens paragraf 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre.

På fondens møde den 24. september 1977 besluttedes det, at fondens virksomhed især skulle samles om at videreføre feriehjemmet på Kegnæs, at videreføre bladet »Pigtraad« og at søge sikret, at 4. maj fortsat højtideligholdes i Ryvangen.

Forretningsudvalget:

Formand: Civilingeniør Mogens Dyre,

Hestehavevej 3, Sjellerupskov, 6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 86 22.

Næstformand: Kontorchef, cand.jur. Hans Andersen,

Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev. Tlf. (03) 86 55 59.

Kasserer: Bankprokurist Olav Holst, Bengtasevej 6, 2900 Hellerup.

Tlf. (01) 62 77 80. Giro 1 00 07 80.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg.

Tlf. (06) 81 07 09.

Overlærer Preben Feddersen, Caroline Amalievej 11,

5874 Lundeberg, Hesselager. Tlf. (09) 25 14 77.

Den øvrige bestyrelse består af:

Direktør G. Jespersen
Gullestrupvej 7, 7400 Herning
Tlf. (07) 12 11 84

Oberst K. Kjeldsen
Hallingager 47, 5750 Ringe
Tlf. (09) 62 31 63

Skræddermester Povl Brandt
Gierupvej 19, 2610 Rødovre
Tlf. (02) 91 13 72

Tandtekniker Leo Kæraa
Dalsvinget 1, 8270 Højbjerg
Tlf. (06) 27 04 28

Sparekassedirektør Einer Hauberg
Holballe 3, 6473 Tandstet
Tlf. (04) 44 76 04

General Fl. B. Larsen,
Kongstedgård, 4293 Dianalund.
Tlf. (03) 56 02 07

Kontorchef O. Olesen
Leonorasvej 8, 9000 Hassers, Aalborg
Tlf. (08) 18 04 51

Redaktør Johs. Rasmussen
Ømkulevej 9 7100 Vejle
Tlf. (05) 82 65 72

Provst Poul Riis
Hostrupsgade 9, 4200 Slagelse
Tlf. (03) 53 35 34

Solveig Skjøtt
Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose
Tlf. (02) 48 56 74

FANGESAMMENSLUTNINGENS REKREATIONSFOND

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreationsophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningsskema kan rekvireres hos formanden: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 København N eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75 pct. af rekreationsopholdets samlede pris, dog max. kr. 1.500.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreationshjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningsskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreationsopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det må påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Bladet

Pigtraad - Gestapofangen

Udkommer med 7 numre i år.
(De lige mdr. + november).

ABONNEMENT

Helge Brinch,
Rådhusstræde 4 B,
1466 København K
(01) 32 97 34
Giro 9 31 54 54

Eventuelle fejl i besørgelsen af bladet rettes hurtigst muligt ved henvendelse til udleveringspostkontoret.

ANNONCER

Chr. Winthers Vej 1,
8600 Silkeborg
(06) 81 07 09

REDAKTION

Johs. Fosmark,
(ansvarshavende)
Chr. Winthers Vej 1,
8600 Silkeborg
(06) 81 07 09

Frode Toft,
St. Kongensgade 63,5,
1264 København K
(01) 15 59 57

TRYK

Fjerritslev Avis Offset

INDE I BLADET:

Vi ser også fremad	107
To unge har ordet	108
Dagbogen	110
Runde dage	111
Fra redaktionen	112
Nynazismen farlig?	116
Godt at vide	117
Kammeraterne fortæller	118
Foreningerne	119 - 126
Mindeord	126
Bøger	126
Adresseliste	128

De følgende numre af vort blad udkommer 15/11 og 15/12. Stof fremsendes senest 4 uger før de nævnte dage.

Pigtraad-Gestapofangen

NR. 5

OKTOBER 1982

37. ÅRGANG

Organ for Kammeraternes Hjælpefond og Sammenslutningen af dansk fanger fra
Frihedskampen 1940-45

Buchenwald-klubben . Dachau-klubben . Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen . Landsforeningen
Gestapo-Fangerne . Hannover-Stöcken-gruppen . Horserød-Foreningen . Landsforeningen af kz-fanger fra
Neuengamme . Ravensbrück-gruppen . Sachsenhausen-foreningen . Stutthof-foreningen . Theresienstadt-foreningen

VI SER OGSÅ FREMAD

Vi bringer i sin helhed den tale, formanden for Neuengamme-foreningen, Jørgen Lind, holdt ved monumentet i Neuengamme den 6. september. Den rummer ikke blot nostalgi, men også nutid og fremtid.

Da jeg i september 1944 ankom her til Neuengammelejren sammen med 194 kammerater, blev vi modtaget af SS med den salut, »at der var kun een vej ud herfra, og det var igennem krematoriets skorsten.«

Jeg anså det dengang for en grov vittighed, men det viste sig hurtigt at være meget nær ved sandheden.

En uge efter ankomsten blev 70 af os sammen med 1000 andre fanger fra forskellige lande sendt til udekommando »Husum«, hvor vi gravede pansergrave under hyl og skrald og slag af SS, kapoer og forarbejdere. Vi stod i vand og gravede, vi var altid våde og kolde. Vi stod op kl. 5 om morgenen og kom tilbage til lejren om aftenen ved 7-tiden. Vi sov med det våde tøj på, 2 eller 3 i hver køje. Der var ikke noget, der hed søn- og helligdage. Kniplerne, som var i brug uafdeligt både på arbejdet og i lejren, var som regel et stykke gummislange, trukket over en stålwire, eller det var skaffet fra knækkede spader.

Dette hårde arbejde og kulden, som forstærkedes, som året skred frem, skulle vi klare på en dagsration, der bestod af en halv skål erstatningskaffe, 1 skive tørt rugbrød ca. 1,5 cm tyk, og 1 l suppe. To gange om ugen fik vi en lille klat margarine, en skefuld marmelade, eller en gnalling blodpølse.

Mange døde, mange var syge og ved at dø. Vi fik på et tidspunkt en transport af nye fanger, et sted mellem 500 og 1000 mand.

Allerede i oktober måned skulle man lede længe efter en, der vejede over 50 kg, og en måned senere var den almindelige vægt 30-35-40 kg.

*

Da lejren opløstes i december måned kort før jul, blev vi sendt tilbage til Neuengamme, 1/3 var døde i lejren, og ved ankomsten til Neuengamme var det en anselig mængde, der var døde under transporten, og 700 var så syge, at det vel kun var halvdelen, der overlevede de nærmeste par dage.

Dette var bare en lejr, der varede 3

måneder, og denne lejr er jo kun et lille udsnit af adskillige lejre - såkaldte udekommandoer fra Neuengamme.

*

Nogle har måske været værre, og nogle bedre - men Neuengammes historie strækker sig tilbage til december 1938 og er én lang gruppevækkende historie, frem til 1945.

Det kan man ikke se meget til, når man i dag står her i et velfriseret grønt område, for ingen, som ikke selv har siddet her som fange, kan fornemme nogen uhyggestemning her, eller se, at her er sket noget gruppevækkende.

Men her er Dokumentenhaus, udstilling og filmrum af stor betydning.

*

Her ligger Neuengammelejren, her har vi monumentet og her Dokumentenhaus, og her står nu så overlevende fanger med koner og børn. År efter år står

Formanden, Jørgen Lind, holder hovedtalen ved monumentet i Neuengamme. Radio Syd var med, repræsenteret ved Ann Strandmark.

vi her, og hvorfor nu det? Det kan da ikke være rart at rippe op i alt det. Næh, det er det bestemt ikke, men vi gør det heller ikke for vores fornøjelses skyld.

Først og fremmest mindes vi vore kammerater - danske som udenlandske, som døde her, men det er også i håbet om, at vi er med til at hindre en gentagelse. I håbet om at få så mange mennesker til at tage afstand fra ny-nazisme, at de få, som findes og de, som uvægerligt dukker op i kommende generationer, bliver så få, at de ingen betydning får.

*

Op da er det jo for os opmuntrende at se 10. B fra Frøslev-Padborg skole - ikke alene hernede, men også at se de to tyk-

ke arbejdsmapper, I har udarbejdet. Dem er vi imponerede af og glade for.

Den aktive måde, I er gået til denne opgave, har givet jer en indsigt og viden, som er med til at danne jeres fremtidige livssyn og holdning. Det er for os overlevende, som alle er gået væk inden for en overskuelig årrække, en styrkelse af vort håb om, at de dokumenter og film, som findes her - og derhjemme, vil blive bevaret og præge fremtidens mennesker og deres handlinger.

Det er klart, at det kan hverken vi - Neuengammeferien - eller I alene stå som garanter for, men sammen med alle, som besøger stedet her, spreder vi dog nogle ringe i vandet. I har i øvrigt med jeres initiativ allerede spredt nogle ringe til andre skoler, og det er godt.

TO UNGE HAR ORDET

De var med på Pilgrimsfærden til Meppen/Dalum - Versen, Esterwegen og Neuengamme i dagene 3.-6. september 1982

Fotos: Jens Jensen, Lyngby.

Kl. 07.05 fredag den 3/9, startede pilgrimsfærden, midt i en regnbyge, til lejrene ved Ems-kanal og Neuengamme fra hovedbanegården i København. Trods vejret blev vi mødt med megen varme, og selv om vi egentlig var udenforstående, følte vi os hurtigt velkomne i flokken.

Turen til Meppen forløb smertefrit - dog ej for Ibs »krigskasse«, der måtte ryse op med D-mark til vejskat m.v. Efter

et par tiltrængte pauser og mystisk nok ingen fejlkørsler, nåede vi frem til vores bestemmelsessted Hotel Pøker kl. 19.30. Efter at vi havde slæbt et par tons kufferter til de anviste værelser, og en let soignering, mødte næsten alle m/k'er op til pleje af svælg og mave, samt hyggeligt samvær.

Lørdagen var en fredag, og for de, der havde lyst, var der en tur til Lingen og den hollandske grænse.

I den smukke by Lingen var der byfest med musik og boder, der solgte til fordel for Polen. Endvidere sås en lille robot, der forsvarede sig med en lille vandstråle, og oplyste om, at det ikke var Dänishes Wasser. Derefter var der tid til frokost og indkøb ved grænseboderne i Holland.

Kammeratskabsaften - en dejlig aften

Om aftenen var der kammeratskabsaften, og dette var virkelig en succes, hvor det gode humør var i tip-top. Der blev sludret og udvekslet minder, og vi unge lyttede med store ører og nød det gode kammeratskab, der var kendetegnende for hele turen. En dejlig dag!

Søndag kl. 10 startede den egentlige pilgrimsfærd, og første stop var ved Dalum-lejren. Med fanerne i spidsen gik vi sammen ind på kz-kirkegården, og op til mindesmærket. Efter en indledende tale af Ib blev ordet givet til Aksel Lauritzen, der i væsentlige træk beskrev forholdene i lejren, der havde en dansk kammerat, nemlig Ejnar Hjort Brodersen, på samvittigheden. Herefter blev kransen lagt, og vi sang det sidste vers af »Altid frejdig, når du går«.

For de fleste kammerater, var dette øjeblik meget svært, og mange havde svært ved at holde sindet i ro. Vi andre, der ikke havde oplevet disse rædsler, havde også problemer med at holde tårerne tilbage. Det er vanskeligt at beskrive hvorfor, men mest på grund af en følelse af afmægtighed overfor de kræfter, der har gjort jer alle så ondt, samt en meget dyb respekt for jer, der kæmpede og led for et frit Danmark, og en stor samhørighed med de mennesker, vi var omgivet af, og som vi begge føler en stor tilknytning til.

Fra Dalum kørte vi til Versenlejren, hvor der blev nedlagt krans i lighed med Dalum, og Aksel fortalte om hændelser og de forbandede kår, fangerne måtte leve under i denne lejr.

Efter højtideligheden var der tid til en sludder og en opstrammer, som Neuengammeferien var vært for. Man kunne egentlig godt undres, når man nu så de samme mennesker, der for 10 minutter siden var meget ilde berørt af de stærke minder, stod og hyggede sig. Det var faktisk først nu, at det rigtigt gik op for én, hvorfor det var jer, der kom hjem dernede fra. Hvor er denne holdning dog beundringsværdig og ubeskrivelig skøn.

Her begyndte højtidelighederne i Dalum. Harry Henriksen nedlagde kransen. Foran ham ses en del af deltagerne.

I Esterwegen blev der afholdt 2 mindehøjtideligheder og nedlagt 2 kranser. Den første var ved mindestenen for frihedskæmperen og Nobelpristageren Carl von Ossietzky. N. O. Köster berettede om Ossietzkys kamp for frihed og demokrati, og den ånd, som vi alle bør lære af og give videre. Den anden højtidelighed var ved kz-mindesmærket, hvor Mogens Petersen fortalte om lejren, hvordan forholdene var, og om dens mærkelige endeligt. Herefter var der tid til at bese den nyopførte mindehal.

Mandag morgen kl. 7.30 var der opbrud og afgang fra hotellerne, og kursen blev sat mod hovedlejren Neuengamme. Vi ankom kl. 11.15 og havde ca. 40 minutter til at bese Dokumentenhaus, hvor vi bl.a. så en film om forholdene i Buchenwald og dennes befrielse.

Radio Syd var med

I Neuengamme fik vi følge af sygeplejersker fra Bernadottegården i Roskilde, samt elever fra Frøslev/Bov skoles 10. klasse, der havde lavet et kæmpearbejde om tiden 1940-45, specielt med interesse for kz-fangernes kår. Eleverne mødte op med en fane og havde hver især små lyngbuketter med, og sammen med dem var også Sydjysk Radio, der havde fulgt dem på deres tur.

Ved Danmarksstenen blev der lagt en krans, og følget fortsatte til hovedmonumentet, hvor Jørgen Lind holdt en tale om forholdene i Husumlejren. Samtidig med kransenedlæggelsen lagde eleverne

Indmarchen til Neuengamme-lejrens mindemur. Der var ialt 113 deltagere, deraf 20 fra Frøslev-Padborg skole og 13 fra Bernadottegården i Roskilde.

deres små buketter. Den sidste mindehøjtidelighed fandt sted på krematoriepladsen, hvor Ib, som også havde holdt de indledende taler i de andre lejre, så rigtigt udtrykte det, »At her var taler unødvendige, da tallet 85.000 døde taler for sig selv.«

Herefter var Neuengammeforeningen vært med god mad og drikke på hotel Zollenspicher. Dette foregik meget stemningsfyldt og med mange smukke taler.

Hjemturen var som sædvanlig, trods en noget træt forsamling, fyldt med stemning, sang og halloj.

Som nævnt i bussen har vi været både stolte og meget taknemmelige over, at I ville have os med på turen. Tak for en uforglemmelig skøn og smuk oplevelse.

Den tale, som eleverne fra Frøslev/Bov skole holdt, vil vi gerne referere som en smuk afslutning.

*Winni og Per
(Søster og Ibs plejebørn)*

Skoleelevernes hilsen ved mindehøjtideligheden i Neuengamme

*Ved at tro på livet: Erfares det.
Ved at elske livet: Forklares det.
Ved at vove livet: Forsvares det.
Ved at give livet: Bevares det.*

Disse ord lød til os umiddelbart, før vi forlod Frøslev-lejren.

Vi har nu i 4 dage set, hørt og følt, hvordan I må have haft det i jeres fangenskab i koncentrationslejre.

Jeg tror, at vi alle i dag i langt højere grad end før er i stand til at forstå værdien af at leve i et frit samfund, og at vi alle tænker dybere over det, vi ser og hører i medierne om vold og uret.

På mine klassekammeraters, lærer Lauritzen og mine egne vegne vil jeg takke Neuengamme-foreningen for den store interesse, I har vist os i vort arbejde. En særlig tak føler vi trang til at rette til »Søster«, Ib Lærche, Hans Bøjlund, Jørgen Lind og Herbert Schemmel.

Det er vort håb, at vi på værdig vis kan værne om alt det, I kæmpede for.

TAK.

Elever fra Frøslev-Padborg skoles 10. klasse nedlægger krans og lyngbuketter, medbragt fra Frøslev. Fotografiet er taget ved hovedmonumentet i Neuengamme.

vi her, og hvorfor nu det? Det kan da ikke være rart at rippe op i alt det. Næh, det er det bestemt ikke, men vi gør det heller ikke for vores fornøjelses skyld.

Først og fremmest mindes vi vore kammerater - danske som udenlandske, som døde her, men det er også i håbet om, at vi er med til at hindre en gentagelse. I håbet om at få så mange mennesker til at tage afstand fra ny-nazisme, at de få, som findes og de, som uvægerligt dukker op i kommende generationer, bliver så få, at de ingen betydning får.

*

Og da er det jo for os opmuntrende at se 10.B fra Frøslev-Padborg skole - ikke alene hernede, men også at se de to tyk-

ke arbejdsmapper, I har udarbejdet. Dem er vi imponerede af og glade for.

Den aktive måde, I er gået til denne opgave, har givet jer en indsigt og viden, som er med til at danne jeres fremtidige livssyn og holdning. Det er for os overlevende, som alle er gået væk inden for en overskuelig årrække, en styrkelse af vort håb om, at de dokumenter og film, som findes her - og derhjemme, vil blive bevaret og præge fremtidens mennesker og deres handlinger.

Det er klart, at det kan hverken vi - Neuen-gammeforeningen - eller I alene stå som garanter for, men sammen med alle, som besøger stedet her, spreder vi dog nogle ringe i vandet. I har i øvrigt med jeres initiativ allerede spredt nogle ringe til andre skoler, og det er godt.

TO UNGE HAR ORDET

De var med på Pilgrimsfærden til Meppen/Dalum - Versen, Esterwegen og Neuengamme i dagene 3.-6. september 1982

Fotos: Jens Jensen, Lyngby.

Kl. 07.05 fredag den 3/9, startede pilgrimsfærden, midt i en regnbyge, til lejrene ved Ems-kanal og Neuengamme fra hovedbanegården i København. Trods vejret blev vi mødt med megen varme, og selv om vi egentlig var udenforstående, følte vi os hurtigt velkomne i flokken.

Turen til Meppen forløb smertefrit - dog ej for Ibs »krigskasse«, der måtte ryste op med D-mark til vejskat m.v. Efter

et par tiltrængte pauser og mystisk nok ingen fejlkørsler, nåede vi frem til vores bestemmelsessted Hotel Pøker kl. 19.30. Efter at vi havde slæbt et par tons kufferter til de anviste værelser, og en let soignering, mødte næsten alle m/k'er op til pleje af svælg og mave, samt hyggeligt samvær.

Lørdagen var en fridag, og for de, der havde lyst, var der en tur til Lingen og den hollandske grænse.

I den smukke by Lingen var der byfest med musik og boder, der solgte til fordel for Polen. Endvidere sås en lille robot, der forsvarede sig med en lille vandstråle, og oplyste om, at det ikke var Dänishes Wasser. Derefter var der tid til frokost og indkøb ved grænseboderne i Holland.

Kammeratskabsaften - en dejlig aften

Om aftenen var der kammeratskabsaften, og dette var virkelig en succes, hvor det gode humør var i tip-top. Der blev sludret og udvekslet minder, og vi unge lyttede med store ører og nød det gode kammeratskab, der var kendetegnende for hele turen. En dejlig dag!

Søndag kl. 10 startede den egentlige pilgrimsfærd, og første stop var ved Dalum-lejren. Med fanerne i spidsen gik vi sammen ind på kz-kirkegården, og op til mindesmærket. Efter en indledende tale af Ib blev ordet givet til Aksel Lauritzen, der i væsentlige træk beskrev forholdene i lejren, der havde en dansk kammerat, nemlig Ejnar Hjort Brodersen, på samvittigheden. Herefter blev kransen lagt, og vi sang det sidste vers af »Altid frejdig, når du går«.

For de fleste kammerater, var dette øjeblik meget svært, og mange havde svært ved at holde sindet i ro. Vi andre, der ikke havde oplevet disse rædsler, havde også problemer med at holde tårerne tilbage. Det er vanskeligt at beskrive hvorfor, men mest på grund af en følelse af afmægtighed overfor de kræfter, der har gjort jer alle så ondt, samt en meget dyb respekt for jer, der kæmpede og led for et frit Danmark, og en stor samhørighed med de mennesker, vi var omgivet af, og som vi begge føler en stor tilknytning til.

Fra Dalum kørte vi til Versenlejren, hvor der blev nedlagt krans i lighed med Dalum, og Aksel fortalte om hændelser og de forbandede kår, fangerne måtte leve under i denne lejr.

Efter højtideligheden var der tid til en sludder og en opstrammer, som Neuen-gammeforeningen var vært for. Man kunne egentlig godt undres, når man nu så de samme mennesker, der for 10 minutter siden var meget ilde berørt af de stærke minder, stod og hyggede sig. Det var faktisk først nu, at det rigtigt gik op for én, hvorfor det var jer, der kom hjem dernede fra. Hvor er denne holdning dog beundringsværdig og ubeskrivelig skøn.

Her begyndte højtidelighederne i Dalum. Harry Henriksen nedlagde kransen. Foran ham ses en del af deltagerne.

I Esterwegen blev der afholdt 2 mindehøjtideligheder og nedlagt 2 krans. Den første var ved mindestenen for frihedskæmperen og Nobelpristageren Carl von Ossietzky. N. O. Köster berettede om Ossietzkys kamp for frihed og demokrati, og den ånd, som vi alle bør lære af og give videre. Den anden højtidelighed var ved kz-mindesmærket, hvor Mogens Petersen fortalte om lejren, hvordan forholdene var, og om dens mærkelige endeligt. Herefter var der tid til at bese den nyopførte mindehal.

Mandag morgen kl. 7.30 var der opbrud og afgang fra hotellerne, og kursen blev sat mod hovedlejren Neuengamme. Vi ankom kl. 11.15 og havde ca. 40 minutter til at bese Dokumentenhaus, hvor vi bl.a. så en film om forholdene i Buchenwald og dennes befrielse.

Radio Syd var med

I Neuengamme fik vi følge af sygeplejersker fra Bernadottøgården i Roskilde, samt elever fra Frøslev/Bov skoles 10. klasse, der havde lavet et kæmpearbejde om tiden 1940-45, specielt med interesse for kz-fangernes kår. Eleverne mødte op med en fane og havde hver især små lyngbuketter med, og sammen med dem var også Sydjysk Radio, der havde fulgt dem på deres tur.

Ved Danmarksstenen blev der lagt en krans, og følget fortsatte til hovedmonumentet, hvor Jørgen Lind holdt en tale om forholdene i Husumlejren. Samtidig med kransenedlæggelsen lagde eleverne

Indmarchen til Neuengamme-lejrens mindemur. Der var ialt 113 deltagere, deraf 20 fra Frøslev-Padborg skole og 13 fra Bernadottøgården i Roskilde.

deres små buketter. Den sidste mindehøjtidelighed fandt sted på krematoriepladsen, hvor Ib, som også havde holdt de indledende taler i de andre lejre, så rigtigt udtrykte det, »At her var taler unødvendige, da tallet 85.000 døde taler for sig selv.«

Herefter var Neuengammeforeningen vært med god mad og drikke på hotel Zollenspicher. Dette foregik meget stemningsfyldt og med mange smukke taler.

Hjemturen var som sædvanlig, trods en noget træt forsamling, fyldt med stemning, sang og halløj.

Som nævnt i bussen har vi været både stolte og meget taknemmelige over, at I ville have os med på turen. Tak for en uforglemmelig skøn og smuk oplevelse.

Den tale, som eleverne fra Frøslev/Bov skole holdt, vil vi gerne referere som en smuk afslutning.

*Winni og Per
(Søster og Ibs plejebørn)*

Skoleelevernes hilsen ved mindehøjtideligheden i Neuengamme

*Ved at tro på livet: Erfares det.
Ved at elske livet: Forklares det.
Ved at vove livet: Forsvares det.
Ved at give livet: Bevares det.*

Disse ord lød til os umiddelbart, før vi forlod Frøslev-lejren.

Vi har nu i 4 dage set, hørt og følt, hvordan I må have haft det i jeres fangenskab i koncentrationslejre.

Jeg tror, at vi alle i dag i langt højere grad end før er i stand til at forstå værdien af at leve i et frit samfund, og at vi alle tænker dybere over det, vi ser og hører i medierne om vold og uret.

På mine klassekammeraters, lærer Lauritzen og mine egne vegne vil jeg takke Neuengamme-foreningen for den store interesse, I har vist os i vort arbejde. En særlig tak føler vi trang til at rette til »Søster«, Ib Lærche, Hans Bøjlund, Jørgen Lind og Herbert Schemmel.

Det er vort håb, at vi på værdig vis kan værne om alt det, I kæmpede for.

TAK.

Elever fra Frøslev-Padborg skoles 10. klasse nedlægger krans og lyngbuketter, medbragt fra Frøslev. Fotografiet er taget ved hovedmonumentet i Neuengamme.

Her slutter højtidelighederne. Det skete ved krematoriepladsen. Her nedlagde Otto Jensen, Aalborg, kransen. Ved fanerne ses Per Bukhave Nielsen og Bente Jørgensen, Frøslev-Padborg.

DAGBOGEN

Oktober

1939:

6.: Hitler-tale om uforanderligt, loyal og venskabeligt samarbejde med Danmark. 18.: De fire nordiske statsoverhoveder mødes i Sverige. 19.: Tyrkiet slutter bistandspagt med England og Sverige.

1940:

3.: Handelsminister Christmas Møller tvinges af tyskerne til at udtræde af regeringen. 28.: Italien erklærer Grækenland krig.

1941

4.: Hitler meddeler, at de tyske hære har knækket den sovjetiske hærs modstand. 30.: De første fire domme for kommunistisk virksomhed.

1942

2.: »Telegram-krisen«. Hitler er fornærmet over et køligt takketelegram fra Kong Christian. Den tyske gesandt i Danmark kaldes hjem, og den danske gesandt i Tyskland får ordre til at forlade Berlin. 3.: Appel fra politiet om at

undgå opløb o.l. 12.: General von Hanneken bliver tysk øverstkommanderende i Danmark. 15.: Borgerrepræsentationens formand, Karmark Rønsted, må efter tysk krav nedlægge sit hverv.

Kirkeloftet i Gilleleje, hvor 90 jødiske flygtninge tilbragte en vinterkold oktobernat, blev fundet af Gestapo, kropsvisiteret og deporteret til Theresienstadt.

19.: Kong Christian den 10. styrter med sin hest og indlægges på hospital.

1943

1.: Kongen advarer tyskerne mod jødeforfølgelser i Danmark. 2.: Tyskerne arresterer flere hundrede danske jøder, der sammen med 150 kommunistiske fanger fra Horsørød føres til Tyskland. Samtidig løslades de internerede danske soldater. 3.: De danske biskoppers protest mod jødeforfølgelserne oplæses i landets kirker. 4.: Tyskerne beslaglægger hovedparten af Århus Universitet. 12.: Dødsdom i Holbæk for at huse sabotører. 18.: Kommunisten Aage Nielsen død i Vestre Fængsel efter tysk tortur. 22.: To henrettelser. 24.: Stor deltagelse i Aage Niensens begravelse. 26.: Kong Haakon sender hilsen til det danske folk. 27.: Von Hannekens hovedkvarter flyttes til Silkeborg. 28.: Kafé »Mokka«, der var tysk tilholdssted, saboteret. Spærretid i København, der skal betale bod på 5 mill. kr.

1944

3.: Danmarks Frihedsråd begynder at udsende regelmæssige communiqués. 6.: Stor tysk razzia i København, 400 personer arresteret. 6.: Danmarks Frihedsråd opretter lokalkomiteer i de fleste byer. 7.: Tyskerne anbringer danske fanger som gidsler i tyske tog for at afværge jernbanesabotagen. 8.: Tysk attentat mod eksprestog ved Hobro, 12 dræbte og 60 sårede. 9.: »Demokraten«s

Oktober 1944: Den sprængte villa på Harsdorffsvej.

hus i Århus og Ranum seminarium schalburgeret. 10.: »Svendborg Avis« schalburgeret. 11.: Villa på Harsdorffsvej på Frederiksberg sprængt i luften af tysk politi. 14.: Professor Mogens Fog, redaktør Børge Outze, direktør Mikkelsen og direktør Palm Petersen arresteret af Gestapo. Redaktør Kaj Holbech dræbt. 15.: Ungarns regeringschef Horthy bliver afsat. 19.: Tyskerne meddeler, at gruppen »Holger Danske« er likvideret. »Citronen« og »Flammen« (Jørgen Haagen Schmidt og B. Faurschou-Hviid) meldes dræbt. Sovjethæren når frem til Østprøjsens grænse. USA-tropper går i land på Philippinerne. 26.: Tyskerne konfiskerer nye cykler for 10 mill. kr. 31.: Engelsk luftangreb på Gestapos hovedkvarter i Århus Universitet, ca. 100 tyskere og 17 danskere omkommer.

Poul Joseph Petersen, Valdemarsg. 37, 3., 1665 Kbh. V (Buchenwald) 60 år 11. november.

Jørgen Josiassen, Sundvej 16 C, 3., 2900 Hellerup (Buchenwald) 70 år 12. november.

Ella Wimmelmann, Jyllingevej 27, 2720 Vanløse, 75 år 14. november.

Helge Oliver Jensen, Horsevej 9, 4600 Køge (Neuengamme 68.016) 60 år 16. november.

Dagmar Bohnslet, Restrup Engvej 48, 9000 Aalborg, 65 år 16. november.

Orla Bruselius, Vestergroottesvej 7, 2680 Solrød Strand (Buchenwald) 65 år 17. november.

Arnold Jensen, Velhustedvej 5, 6933 Kibæk (Hannover-Stöcken 54.561). I mange år formand for Hannover-Stöcken-gruppen og medlem af bestyrelsen for Fangesammenslutningen og Bernadottefonden, 70 år 19. november.

A.G. Fiil Christensen, Johnstrups Alle 3, 4., 1923 København V (Buchenwald) 70 år 20. november.

H. Clemen Christensen, Ordrupvej 74, 2900 Charlottenlund (Buchenwald) 65 år 20. november.

Oskar Fristrøm, Bangs Boder 24, 5000 Odense C (Stutthof) 75 år 20. november.

Peder Søgaard, Amerikavej 7, 4., 1756 København K (Sachsenhausen) 65 år 21. november.

Anna Andersen, Kayerødsgade 22, 9000 Aalborg, 70 år 21. november.

Gustav A. Cederholm, Sdr. Landevej 60, 6400 Sønderborg (Neuengamme 52.443) 60 år 23. november.

Kai Johansen, P. G. Ramms Alle 23, 2000 Kbh. F, 65 år 24. november.

Frithiof Lønø, Nordborggade 7, 8000 Århus C, 65 år 24. november.

Erik Andersen, Mellerup Præstegård, 8900 Randers, 65 år 24. november.

Hagen Olsen, Agertoften 5, 2820 Gentofte (Buchenwald) 70 år 24. november.

Poul P. Sørensen, Smedetoften 30, 4., 2400 KBH NV (Buchenwald) 65 år 1. november.

B. N. Kasinsky, Åboulevard 36, 2200 Kbh N (Theresienstadt) 85 år 2. november.

Orla Christensen, Vegavej 32, 9200 Aalborg, 60 år 2. november.

R.S.V. Christensen, Vinkelvej 40, 2800 Lyngby (Buchenwald) 75 år 4. november.

Ejvind Larsen, Ny Strandvej 104, 3050 Humlebæk (Buchenwald) 65 år 5. november.

Regnar Rodevad, Bakkehegnet 3, Hasle, 8210 Århus C, 70 år 6. november.

Kaj C. Nielsen, V. Fjordevj 52, 2., 9000 Aalborg (Sachsenhausen) 60 år 6. november.

Edvin Unkerskov, Engvej 36, 4220 Korsør (Buchenwald) 65 år 7. november.

Jacob Nørgaard, Kokhøj 1, 2880 Bagsværd (Buchenwald) 65 år 8. november.

Niels Gustav Andersen, Toftegård, Dyreby, 8988 Gjerlev (Buchenwald) 65 år 9. november.

Carl Larsen, Munkebjergvej 70, 5230 Odense M, 70 år 10. november.

Runde dage

Frits G. Petersen, Vingårdsvej 32, 9000 Aalborg, 65 år 17. oktober.

Poul Pedersen, Skibelundsvej 28, 2720 Vanløse (Buchenwald) 60 år 19. oktober.

Charles Gervig, Ryesg. 18, 6., 2200 Kbh. N (Buchenwald) 90 år 21. oktober.

Robert Mangaard, Drejergårdsvej 7, Frausing, 8643 Ans By (Dachau 141.669) 60 år 21. oktober.

Erik Lorentzen, Elbagade 43, Kbh. S (AMPA) 65 år 27. oktober. Fmd. for Erhvervshæmmedes Omegnsafdeling.

Oskar Ludv. Lundgreen, Slotsg. 4, 2., 2200 Kbh. N (Buchenwald) 65 år 30. oktober.

Søren Skoldal Sørensen, Gl. Strandvej 148, 3050 Humlebæk (Buchenwald) 65 år 25. november.

Georg Mikkelsen, Højledet 65, 2840 Holte, 60 år 26. november.

Chr. Abildstrup, Skåneg. 2, 2300 Kbh. S, 60 år 26. november.

Erik D. Sørensen, Bispebakken 7, 2830 Virum (Buchenwald) 65 år 27. november.

Lillian Olsen, Tranehavevej 2, 2450 Kbh. SV. Medl. af Fangesammenslutningens bestyrelse, 60 år 29. november.

Forsinkede hilsener

Erik Krogsgaard, Ternevej 7, 6500 Vojens, fyldte 60 år den 2. oktober, og **Felix Jaworski**, Vølundsgade 25, 1., 2200 Kbh. N (Hannover-Stöcken 54.575) fyldte 65 år den 8. oktober. Vi beklager forsinkelsen.

Rettelse

Vi meddelte i sidste nummer, at fru **Inger Christensen** ville fylde 65 år den 15. oktober. Dette er forkert, idet det var hendes afdøde mands fødselsdag. Vi beklager meget den skete misforståelse.

ARNOLD JENSEN

Arnold Jensen, Kibæk, fylder 19. november 70 år.

Arnold har igennem alle årene været en særdeles aktiv formand for Hann-

over-Stöcken-gruppen, indtil han sidste år af helbredsmæssige grunde trak sig tilbage fra denne post. Han har dog stadig holdt forbindelsen til alle gamle kammerater vedlige.

Kære Arnold. Jeg lærte dig jo først at kende i Hannover-Stöcken, hvor vi igennem et halvt år var fælles om arbejde, bord og seng, og bedre kammerat kunne man ikke få. Du var også dengang den rolige og besindige, der holdt hovedet koldt, når vi andre af og til kunne være højt oppe eller langt nede.

Da vi efter krigen dannede vores lille forening, var du den selvskrevne formand, og trods det at vi var spredt over hele landet, forstod du at holde sammen på vores lille styrke, så vi stadig har vores sammenhold på trods af alle meningsforskelle.

Vi ønsker dig et hjerteligt til lykke på dagen og håber, du må nå mange, sunde fødselsdage fremover.

Peter Møller Madsen

FRA REDAKTIONEN

KØBENHAVN

De Erhvervshæmmede, København, er udtrådt af Landsforeningen af Erhvervshæmmede og dermed af Fangesammenslutningen. Derfor er deres adresser ikke længere opført under Fangesammenslutningens adresseliste på bladets bagside.

Vort blad kan fortsat bringe neutralt stof fra dem under den forudsætning, at der ikke direkte eller indirekte er tale om polemik mod andre foreninger eller privatpersoner. Kontroversielle politiske udtalelser kan ikke optages.

Foreningens adresse er fortsat: Nygårdsvej 52, 2100 København Ø. Tlf. 20 44 68. Kontortid er mandag-torsdag kl. 10-14 samt fredag kl. 10-12.

ANNE-FRANK-STIFTELSEN 25 ÅR

For 25 år siden oprettedes Anne Frank-stiftelsen i Amsterdam. Og gennem disse år har Anne Frank-huset haft besøgende fra alle dele af verden.

Det legendariske hus i Prinsengracht nr. 263 i Amsterdam, hvor den jødiske pige Anne Frank var skjult i en lang periode under den nazistiske besættelse, og hvor hun skrev den nu verdenskendte dagbog, er indrettet som museum, hvor der daglig kommer mere end tusinde besøgende.

Anne Frank blev til sidst fundet af tyskerne og døde 15 år gammel i KZ-lejren Bergen-Belsen. Samme skæbne havde hendes søster Margot og moderen samt fire andre lidelsesfæller, der havde været skjult i det gamle baghus, indtil de blev opdaget og arresteret af Gestapo. Kun faderen, Otto Frank, overlevede.

I maj 1947 grundlagde en kreds ansatte Amsterdam-borgere »Anne Frank-stiftelsen« for at bevare mindet om Anne Frank og hendes skæbne. I forbindelse med 25-året er åbnet en særlig udstilling over temaet »Reaktioner på dagbogen«.

Udstillingen indledes dér, hvor dagbogen holder op og gengiver indtryk af dagbogens historie og mangeartede virkninger, idet navnet Anne Frank er blevet et symbol på nazismens ofre.

Anne Franks hus i Amsterdam, set bagfra. De to familier søgte at holde sig skjult på loftet.

Dagbogen er udgivet i 15 millioner eksemplarer på mere end 50 sprog og er den mest udbredte hollandske bog.

Der har tidligere været en række aktuelle udstillinger i huset, bl.a. over emner som »200 års antisemitisme« og »Skriften på væggen« - den sidste skulle

advare mod nynazismen.

Udenlandske studentergrupper har deltaget i kurser i huset, og der har ligeledes været afholdt en række kontaktmøder mellem forskellige grupper af unge fra Amerika og Europa.

-t

SÅDAN VAR ANNE FRANK

Anne Frank blev født den 14. juni 1929 som datter af tysk-jødiske forældre. Allerede i sin tidligste ungdom lærte hun angsten for mennesker at kende. Familien var emigreret til Holland, og da tyskerne kom, måtte hun leve skjult i et hus i Prinsengracht og herfra skriver Anne sig dagbog. Hver dag er et gribende kapitel af et lille menneskeliv, som hvert øjeblik trues med udslættelse. Men Anne Franks dagbog er ikke alene et rystende dokument, som viser os krigens og de forfulgtes rædsler - den er noget større og dybere - den viser hvordan en lille pige på 13 år, under stærkt indre pres, forvandles til kvinde og kunstner, hvordan tanker af uforglemmelig værdi kan fødes og sætte dybe spor, længe efter at hun ikke selv eksisterer mere.

I 1944 slutter Anne Frank sin dagbog. Familiens skjulested opdages, og de bliver alle sendt til koncentrationslejren Bergen-Belsen. Her dør Anne Frank i 1945, to måneder før Hollands befrielse. Hendes dagbog fandtes af hollandske venner, da familien blev sendt bort. Den er siden udbredt over hele verden, til minde om en lille pige, hvis usædvanlige litterære evner har bidraget til at skabe verdenslitteratur.

FINT MUSEUMSINITIATIV I HELSINGØR

Helsingør har to kommunale museer, Helsingør Bymuseum og Flynderupgård i Espergærde. Bymuseet har gennem flere år udsendt en fornem Årsbog, først under titlen »Helsingør Bymuseum« og nu med titlen »Helsingør Kommunes Museer«. Vi skal her omtale årsbøgerne for 1980 og for 1981 - den sidste er nylig udkommet.

Grunden til denne omtale er, at disse årbøger beskæftiger sig med en indgående skildring af modstandsbevægelsen i Helsingør. Årbøgerne redigeres af museumsinspektør Kenno Pedersen.

Årbogen 1980 bringer en række forskellige skribenters beretning om et specielt afsnit af modstandskampens historie (»Helsingør Syklub«, Øresundsrufterne, kommunisternes flugt fra Horserødlejren 29. august 1943 o.s.v.). Disse beretninger er rigt illustreret, bl.a. med fotos af tyskernes besættelse af Horserødlejren i 1943.

Årbogen for 1981 bringer en omfattende artikel om modstandsbevægelsens udvikling og historie i Helsingør. Det er cand.mag. Henrik A. Bengtsen, der har sat sig som mål at undersøge modstandsbevægelsens organisatoriske udvikling og dens forskellige funktioner.

Ved hjælp af et halvt hundrede interviews afdækker forfatteren Helsingør-gruppernes rekrutteringsbasis og deres integration i de landsomfattende modstandsorganisationer.

Undersøgelsen viser, at det i Helsingør som andre steder i det væsentlige var folk fra Dansk Samling og DKP, der var den tidlige modstands rekrutteringsbasis, i høj grad under kraftfulde og initiativrige lokale personligheders ledelse og med opbakning af deres centrale organisationer.

Flygtningeruterne passer dog ikke ind i dette mønster. Skønt ruterne senere blev indkoblet i de centrale organisationer, var de oprindeligt udsprunget af lokalt initiativ og skabt af folk, der stod udenfor de tidlige illegale organisationer.

Artiklen giver også en grundig omtale af militærgruppernes organisering og opgaver, havnebeskyttelsen, dækningen af Brigaden o.s.v. Den 140 sider store artikel er afslutning på Bymuseets arbejde gennem flere år med besættelsestiden som emne. I tidligere årbøger, bl.a. 1979, har samme forfatter behandlet det

illegale bladarbejde, de første sabotageaktioner og strejkerne i 1943 og 1944.

Museets samling af interviews, billeder, blade og andre genstande har tidligere fået anvendelse i en særudstilling og en billedbog.

Årbøgerne kan købes på Bymuseet i Hestemøllestræde, på Marienlyst Slot og Flynderupgård Museet. Årbog 1981 er på 160 sider og koster 85 kr.

-t

PARABEL

*Kaster du en lille sten,
så er den fri og glad:
den flyver som den vil
og spørger ingen ad.*

*Og spørger du den lille sten,
så vil den sikkert sukke:
»Jeg flyver, som jeg gør,
for parabler er så smukke.«*

*Og denne skønne bue følger
alle de små sten,
som slemme drenge kaster
efter andres arm og ben.*

*Gåden skjult i dette vers
er ikke særlig nem:
Er du selv en lille sten?
Smidt af hvem? Mod hvem?*

L. G. Damgaard

(Ordet parabel kan erstattes med ordet lignelse.)

SABOTØREN

Af Poul Sørensen

*Han har været med, hvor det gik til
en tre, fire, otte Gange.
Han bider Munden sammen, for han vil!
Men han er bange.*

*Og de, der aldrig vover Haar og Hud,
de siger, han kun gør det for at fange
en Martyrkrones Laurbær. - Herregud,
han er jo bange!*

*Han nøjes ej med Snak og Drøm og Digt,
skønt Angsten jager ham i Nætter lange.
Han gør, hvad Hjertet siger er hans Pligt,
skønt han er bange.*

*Og det er stort at vove Liv og Blod,
naar man er uforfærdet, som saa mange.
Men størst er det: I Daad at vise Mod,
naar man er bange.*

Neuengamme-bødlerne blev stillet for retten i Hamborg i 1946. Processen foregik i Hamborg Musikkonservatoriums store sal. Her sad de anklagede på en lang række med numre om halsen. Den berygtede lejrkommandant, Obersturmbannführer Max Pauly har nr. 1. Nr. 2 er Karl Totzauer, adjutant, SS-Obersturmführer. Nr. 3 Anton Thumann, SS-Obersturmführer, Schutzhaftlagerführer, også kaldet »Morderen fra Treblinka og Lublin«. Nr. 4 Dr. Bruno Kitt, Lagerartz, ligeledes medlem af SS. Nr. 5 Willi Dreimann, SS-Unterscharführer, Rapportführer. Nr. 6 Heinrich Ruge, SS-Unterscharführer, Blockführer. Man lægger mærke til det let kyniske udtryk, der præger ansigterne. Hoven til det sidste. De blev hurtigt dømt af den engelske militærdomstol og kort tid efter hængt. Foran sidder forsvarerne. (Tom Hansen, Fredericia, har sendt os billedet fra sit arkiv).

RYPARKEN/ RYVANGEN

I min udklipsbog finder jeg nedenstående fra 1946.

knud malthe poulsen
Vejele

VANDALISME

En gæv Sallingkone skriver til mig 21. ds.:

»Finder De ikke lige som jeg, at det er kedeligt, at det smukke Navn Ryvangen er blevet lavet om til det fremmedklingende »Ryparken«? Var det ikke noget for en Mand som Dem af tage Dem af? De plejer jo ikke at være bange for at vove Pelsen.«

Nej, prude Sallingboviv! Det kanst du være støt på. Jeg er thitjensemig inte ræd for at fare i Skallen paa dem, der vil tvære vort Modersmaal ud i ful Fladme, være sig vælsk eller tysk.

Har man hørt Magen! Vi ejer en Nationalhelligdom, hvor Snese af vore gæveste Helte har ofret Livet, knaldet ned af Bødlernes Henrettelseskommadoer. Det var vel en Hær, hvor ogsaa HAN blev myrdet, om hvem jeg har skrevet:

Ej Christian Ulrik Hansen vil vi glemme,
den unge landmandssøn fra Himmerland,
så mild, så styrkende lød os hans stemme.

Hans ånd var dyb og dansk,
hans tro var sand.

Som ideal står han for Danmarks unge.

Han bad for sine bødler før sin død.

Hans breve taler med forklaret tunge.

Hvis ham vi følger, har det ingen nød.

Denne Helligdom har ved et sært Skæbnens Lune faaet et Navn, der passer som støbt til dens blodvædede Jord: Ryvangen.

Oprindelig var det blot en almindelig, uhistorisk Rydning i Skovtykningen. Men nu er det gennem Historiens Tilskikkelse blevet os til den »Vang«, der gemmer Mindet om Heltenes uforglemmelige Ry.

Mærk vel: »Vang« er i oldnordisk Religion et typisk Udtryk netop for »Helligdom«!

Og saa kommer hær en uvidende, nymodens »Sprogforbedrer« rendende og vil fernisere Navnet op ved at vælske det om til det flove »Ryparken«! Fy for

en Ulykke! Lys den Fusker hjem! Skal vi saa monstro ogsaa ha' »Dannevang« opvælsket til »Daneparken« og Thors høje Gudebolig »Thrudsvang« til »Thrudsparken«, flankeret af to Øflasker fra Bryggeriet »Thor«?

Lad os dog for Himlens Skyld være fri for saadan noget Abekatteri, av den Slags, som Tyskerne kalder »Verschlimmbesserung«! Jeg appellerer til alle vaagne Danske, fjærn og nær, men især til Ryvangens Grander. Op, spyt i Næverne og sæt en Stopper for den rædselsfulde Vandalisme.

Eskjær, den 22. Februar 1946.

Gudmund Schütte

FRA TÆNKEBOKSEN

Hvad er mest idiotisk: at være tilfreds med sig selv eller at være utilfreds med sig selv?

Soya

Hvis nogen bedrager dig, er det hans fejl.

Hvis han bedrager dig anden gang, er det din fejl.

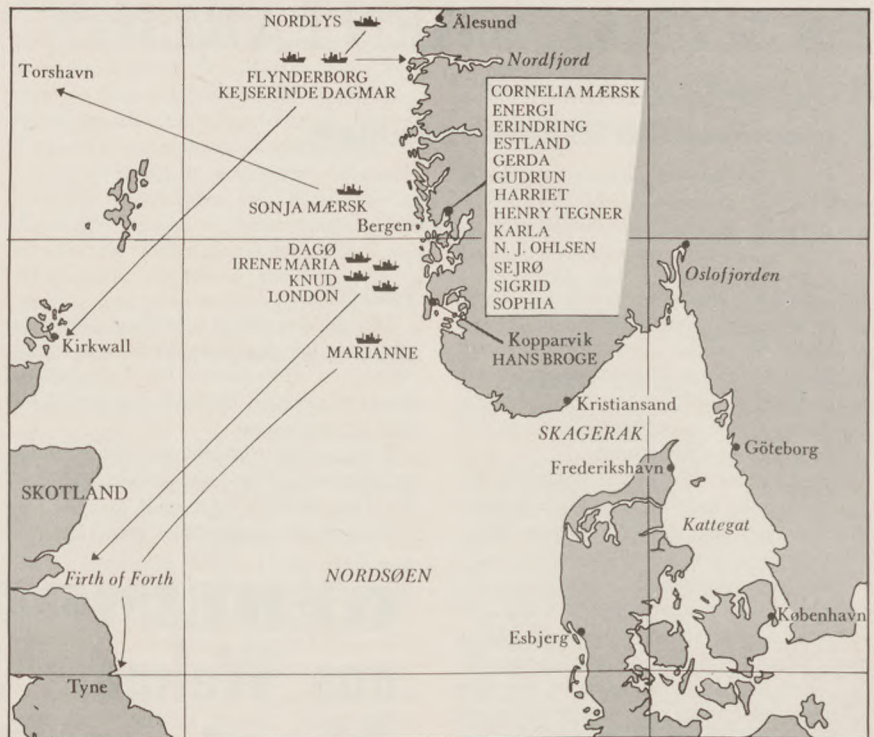
Rumænsk ordsprog

DEN FJERDE VÅBENART - KRIGSSEJLERNE

Den 5. maj udkom 2. bind af lektor Chr. Tortzens imponerende værk om de danske søfolk og skibe under 2. verdenskrig. Første bind kom 9. april sidste år og handlede om tiden op til 9. april. Det nu udkomne bind har undertitlen »Overgangstid« og giver et godt indtryk af de stemninger, der rådede i danske søfolks- og rederikredse i tiden efter 9. april 1940.

Med de undtagelser og afvigelser, der har været, kan det siges, at den typiske danske skibsbesætning straks valgte side - og vel at mærke den rigtige side. De danske søfolk gav derved straks i 1940, trods de særlige omstændigheder, deres betydelige bidrag til at redde vor nationale anseelse ude i den frie verden. Det var på et tidspunkt, hvor Danmarks anseelse ellers var meget ringe. Og i en situation, hvor nogle rederier nok hellere havde set, at skibe og mandskaber for at holde handelsflåden intakt i stedet var søgt til neutrale havne. Der er et enestående væld af oplysninger i dette værk, der fortjener størst mulig udbredelse. Det udgives med støtte af rederier og søfartsorganisationer samt fra Frihedsfonden.

(Christian Tortzen: Søfolk og skibe. Bind 2. Grafisk Forlag. Der udkommer yderligere to bind).

Øversigt over 23 danske skibe i norske havne og farvande 9. april 1940. Mange af dem nåede at slippe væk, bortset fra skibene i Bergens havn.

ER NYNAZISMEN FARLIG?

Nazigrupper overalt i Tyskland

Forsideoverskrifter fra nynazistiske blade.

I efteråret meddelte »Politiken«s korrespondent i Bonn, Henrik Kaufholz, i en stor artikel, at der overalt i Forbundsrepublikken Tyskland findes små militante højreekstremistiske grupper. Og hver gang myndighederne trævler en af dem op, er der straks en ny, ofte maskinpistolbevæbnet gruppe.

En af lederne, Karl-Heinz Hoffmann sidder fængslet for mord på en jødisk bogforfatter, hvorefter hans gruppe »Wehrsportgruppe Hoffmann« er ved at gå i opløsning.

Men dens medlemmer dukker nu op i Friedhelm Busses organisation V.S.B.D., der er omtalt i første artikel. Busse holdt gravtalen for Frank Schubert, der skød to schweiziske grænsevagter og sig selv, da han blev opdaget under forsøg på at smugle våben over grænsen. Ved en politiaktion mod en af disse grupper blev to af gruppens medlemmer skudt og to politifolk såret, medens et tredje gruppe-medlem, Peter Hamberger, blev arresteret.

Han skal have lært våbenbrug hos Hoffmann og hos PLO, som Hoffmann havde kontakt til. Sammen med ham blev en ung fransk fascist fra organisationen FANE arresteret.

Den vesttyske rigsadvokat Rebmann betegner grupper som Busses som farlige, især på grund af deres internationale forbindelser. I Danmark har de kontakt med Poul Riis-Knudsens »Danmarks nationalsocialistiske Ungdom«.

Våbenfund

I forbindelse med et våbenfund i Lüneburger Heide har den tyske presse rejst spørgsmålet, om ny-nazisterne har forbindelser i den vesttyske hær, hvilket dog afvises af hærens repræsentanter.

Politiet fandt i Lüneburger Heide 88 kasser, fyldt med våben, ammunition og giftstoffer. Den 44-årige forstmand Lembke, der blev arresteret i forbindelse med våbenfun-

det, var medlem af det nynazistiske parti NPD, inden han blev afhørt, lykkedes det ham at hænge sig i arresten.

Jødisk advarsel

De jødiske organisationer i Vesttyskland hævder, at myndighederne for længe har ignoreret nynazisterne. Heinz Galinski, der er formand for den jødiske menighed i Vest-Berlin udtalte i et radiointerview: - Nynazismen i Vesttyskland er ikke kun en fare for den demokratiske samfundsorden.

I november kunne den dansksprogede »Flensborg Avis« meddele, at fem formodede nynazister er blevet anholdt i Flensborg, tiltalt for indbrud, hæleri, illegal våbenbesiddelse og et forsøg på sprængstoffattentat.

- Mit politiske ståsted har altid været NPD, sagde en af de tiltalte.

Formanden for Flensborg bys socialudvalg, rådmand Jakob Meyer, hører til dem, der er

GEHEIMPROTOKOLLE aus Wehners Zuchthauszeit ^{S. 5} Deutsche **National*Zeitung** ^{R. 22-15 C}

19. Jahrgang Nr. 29 18. Juli 1963

Münchener Weihbischof - ein Massenmörder? S. 7 Infamie gegen Katholische Kirche

Das ATTENTAT auf HITLER - Verbrechen oder Heldentat? Hochverräter Stauffenberg als Vorbild der Nation

DEUTSCHE **Soldat** **Zeitung** Heidbergstr. 10
40100 Düsseldorf

UND NATIONAL-ZEITUNG

Nehmen Sie teil am 10 000 Mark-DSZNZ-Preiswettbewerb

1963. "Meinradler" über Prof. Heineke S. 11 Die 5000 Sten-
den des Genossen Günther S. 12
Grüße an den Herr Reichs-
wart S. 12 Pilgerfahrt durch
Tschetschenen S. 2 Amerikaner
sicht S. 3 Chamberlain Klage-
die größte Kollisions S. 10
Nach: immer die Welt für
Kriegsgefahr S. 6 Vor 10 Jahren
von der Kurt Schwabach S. 2
zu Hermann Hesse Todestag
S. 4 Eine Minute für 17 Mil-
larden S. 3

Leser diskutieren Ehrenburg, Kindler, Ziesel / S. 10

BRESLAU - KÖNIGSBERG EGER - DANZIG - STETTIN werden wieder deutsch

WIR ANTWORTEN DEM **stern**

bekymret over den højreekstremistiske hetz, bl.a. mod asylsøgende og gæstearbejdere. Han udtaler til »Flensborg Avis«, at racehadet er ikke et abstrakt problem. Man kan ikke lade være med at tænke på, om folk virkelig allerede har glemt Hitler-tiden. -

I vort december-nummer omtalte vi et tysk veteranstævne i Sønderjylland, og i februar-nummeret omtalte et tilsvarende stævne for »østfront-kæmpere« ligeledes i Sønderjylland.

I forbindelse med disse »stævner« nedlagdes krans ved det tyske mindesmærke på Knivsbjerg. De tyske ungdomsorganisationer i Sønderjylland har indrettet en ungdomsborg på Knivsbjerg, og »veteranstævnerne« er åbenbart også faldet dem for brystet. Forstanderen for ungdomsborgen udsendte i hvert fald kort tid senere en erklæring, hvori det bl.a. hed:

»1. Jugendhof Knivsbjerg har hverken kontakt eller samarbejde med nynazistiske kredse i Tyskland eller Danmark.

2. Vi har tværtimod indenfor det historisk-politiske arbejde på Knivsbjerg adskillige gange gjort klart, at nazismen har ført til en

katastrofe i Europa, også for det tyske mindretal. Tavlerne i mindelunden med over 70 navne taler et tydeligt sprog.«

Unge nynazister

Besindige vesttyskere er optaget af spørgsmålet om, hvorfor en del unge søger kontakt med nynazistiske og højreekstremistiske grupper. Der blev undersøgt 1400 kriminelle handlinger med en højreorienteret baggrund i første halvdel af 1981. Oplysninger fra de vesttyske sikkerhedsmyndigheder viser, at de skyldige ofte er unge, der nu gentager de fejl, der blev begået af deres bedsteforældres generation.

I december fremlagde kontoret for forfatningsbeskyttelse i indenrigsministeriet i Kiel en rapport, hvoraf fremgik, at højreekstremisterne i Slesvig-Holsten udfolder stigende aktivitet, mens de venstreekstremistiske grupper synes at være ved at gå i opløsning. Ifølge myndighederne mangler nynazisterne dog en teoretisk baggrund og en anerkendt lederskikkelse.

Den 62-årige Thies Christophersen, der er fra Holsten, har i mange år drevet nynazistisk agitationsvirksomhed. Det var således ham, der udgav pjecen »Løgnen om Auschwitz«. Han driver forlaget »Kritik-Verlag«, der nu er flyttet til Danmark med henblik på at udgive et nynazistisk blad. Det tyske politi mener dog ikke, at han selv er i Danmark, men at han holder sig skjult i Holland eller Belgien. Han retsforfølges dog ikke for terroristisk aktivitet, men alene for ulovlig nazistisk propaganda.

Retssag i Flensborg

Vi har nævnt, at en gruppe nynazister i nogen tid har siddet arresteret i Flensborg. De blev kort før jul stillet for landsretten i Flensborg. Det oplyses, at ved husundersøgelsen hos en af dem fandt man en del postkort og andre tryksager med forherligende tekster om Hitler og nazismen samt opfordring til kamp mod det korrupte vesttyske partisystem i »jøderepublikken«.

I et af skrifterne hedder det: De skal alle få deres retfærdige straf. Det lover vi dig, Adolf Hitler, du største søn i den tyske historie. - Den sigtede var fundet i besiddelse af medlemskort til »NSDAP-Kiel«, men han hævdede, at gruppen var gået i opløsning, og at han havde fået medlemskortet og de fleste tryksager sendt fra en adresse i USA.

Den sigtedes hustru er datter af en af de fremtrædende personer bag den stærkt højreorienterede »Wiking-Jugend«. Tre af de tiltalte havde modt hinanden i en af denne organisations teltejre.

Mordproces mod norske nynazister

For tre år siden foretog norske nynazister et bombeattentat mod en 1. maj-procession i Oslo. Og i januar i år rystedes den norske offentlighed, da der ved en retssag i Oslo rejstes anklage mod medlemmer af den nynazistiske organisation »Vigilante«.

De havde planlagt en række voldsomheder. Formanden for en lille udbrydergruppe fra kommunistpartiet, Pål Steigan, skulle likvideres, et firma, der forhandlede Lada-biler i Drammen, skulle sprænges i luften, ligesom der var plan om andre sabotagehandling.

Flere af gruppens medlemmer var ansat i Securitas-vagtselskabet, hvor deres leder, en reserveofficer, også var ansat. Nogle af dem var samtidig medlemmer af det norske Fremskridtspartis ungdomsorganisation. En af dem var med til bombeattentatet mod majprocessen, medens en anden af attentatmændene, der stak af til udlandet, nu er dukket op i Paris.

Men baggrunden for retssagen er endnu mere alvorlig. To af de tiltalte deltog i drab på to kammerater, der blev likvideret, fordi man frygtede, at de ville røbe hemmeligheder. De lagde ikke skjul på, at de var nazister og tilsluttet grupperne »Vigilante« og »Norsk Germansk Armé«. Under afhøringen skildrede de, hvorledes man i et loftslokale havde holdt edsaflæggelse, forsynet med masker. Den hovedtiltalte, Johnny Olsen, skød sine to kammerater bag fra gennem hovedet. Da de ikke straks døde, og da pistolen nu klikkede, trådte en anden, John Charles Hoff, til og dræbte de to med en maskinpistol. Drabene foregik i en skov lige uden for Oslo den 22. februar 1981. De kyniske og føleleskolde forklaringer chokerede selv hædede kriminalfolk.

Under retssagen blev det antydnet, at de norske nynazister havde kontakt med den illegale SS-organisation »Odessa« og derigenem med den internationale »World Anti-Communist League«. (fortsættes)

-t

GODT AT VIDE

KAN EN ÆGTEFÆLLE ARVE DET HELE?

Vi er blevet spurgt, om et barnløst ægtepar kan testamenter hele formuen, så den længstlevende får den.

Ja, et barnløst ægtepar kan bestemme, at de gensidigt skal arve hinanden, således at den længstlevende arver det hele. Testamentet skal være skriftligt og underskrives (vedkendes) for en notar (dommeren) eller for to vidner.

Der bliver ingen arveafgift, hvis formuen ikke overstiger 100.000 kr.

Når der ikke er livsarvinger (børn eller ægtefælle) kan det ved testamentet bestemmes, hvem der skal arve, hvadenten det er familiemedlemmer eller andre. Et barnløst ægtepar kan altså ved testamente bestemme, hvem der skal arve, når begge ægtefæller er døde.

Det vil som regel være klogt at henvende sig til en advokat om oprettelse af et testamente.

I København kan man også henvende sig til Københavnske Advokaters Retsbistand, Kringelgangen (indgang Gråbrodre Torv 17). Der er åbent tirsdag og torsdag kl. 17-20, og den første rådgivning er gratis.

Hvad skal foretages ved dødsfald?

Ved dødsfald skal der altid tilkaldes læge, der skal udstede dødsattest og så vidt muligt konstatere dødsårsagen.

Dødsfaldet skal senest to hverdage efter dødsfaldet anmeldes til ministerialbogsføreren i det sogn, hvor afdøde boede (kordegnen).

Anmeldelsen skal foretages af ægtefællen eller af afdødes børn over 18 år. Er der ingen efterlevende ægtefælle eller børn over 18 år, skal anmeldelsen foretages af en tilstedeværende person over 18 år.

Skema til anmeldelse af dødsfaldet skal ske på en bestemt formular, som uden betaling udleveres af den læge, som har udstedt dødsattesten eller af begravelsesmyndigheden.

Blanket til anmodning om begravelse eller ligbrænding kan ligeledes udleveres af lægen sammen med dødsattesten sammen med en formular til anmeldelsen til ministerialbogen (kordegnen), til skifteretten og til det sociale udvalg (hvis man er invalide- eller folkepensionist).

Samtidig med afleveringen af dødsattesten til ministerialbogen (kordegnen) skal forevises dødsattest (navneattest), vielsesattest og eventuelle separations- eller skilsmissepapirer.

Hvis den afdøde får rente i henhold til erstatningsloven, skal dødsfaldet ligeledes anmeldes til sikringsstyrelsen, Æbeløgade 1, 2000 København Ø. Man skal anmelde dødsdatoen og såfremt dødsfaldet er sket i hjemmet, skal der medsendes kopi af dødsattesten. Er dødsfaldet derimod sket på et sygehus, opgives sygehusets navn. Samtidig indsendes vielsesattesten (eller en kopi). Hvis man foretrækker det, kan man i stedet anmelde dødsfaldet - på samme måde - til Frihedsfonden, Frederiksberg Bredegade 13, 2000 København F. Frihedsfonden vil da sørge for anmeldelsen af dødsfaldet, og samtidig sørge for, at der straks rejses sag om enkeerstatning, idet den afdødes rente ikke overgår automatisk til enken.

Hvis den afdøde får rente i henhold til erstatningsloven, bliver der også tale om udbetaling af en særlig begravelseshjælp, der fra 1. april 1982 udgør 4520 kr.

De fleste lader i øvrigt et begravelsesfirma ordne alle de praktiske ting i forbindelse med begravelsen eller ligbrændingen.

NORSKE KRIGSSEJLERMEDALJER

Sømænd, der under 2. verdenskrig gjorde tjeneste i den norske handelsflåde eller den kgl. norske marine, kan efter særlige regler få tildelt en medalje.

Krigsmedaljen uddelles til norske og udenlandske søfolk, der fra april 1940 til december 1945 har været påmonstret skibe under kontrol af den frie norske regering gennem »Nortraship« eller i tiden 9. april 1940- 8. maj 1945 gjorde tjeneste i den kgl. norske marine udenfor spærrezone.

Medaljen kan gives pårørende, hvis

den pågældende siden er død. Man skal have gjort tjeneste i mindst 18 måneder, eller man skal efter at have været krigsforlist have fortsat med at sejle eller i forbindelse med krigsforlis være blevet taget til fange.

Deltagermedaljen gives til norske og udenlandske søfolk, der har gjort tjeneste på samme måde i mindst 4 måneder i tiden 9. april 1940-8. maj 1945. Denne medalje er personlig og gives ikke til pårørende.

Alle, der mener at opfylde betingelserne, altså også danske søfolk, kan ret-

te henvendelse til

Forsvarets overkommando /SST

Oslo mil/Huseby

Oslo 1, Norge

Man skal oplyse sit fulde navn, fødselsdato, fødested, hjemsted under krigen, tjenestetid og navn på det eller de norske skibe, man gjorde tjeneste på. Har man skiftet navn efter krigen, skal desuden det oprindelige navn oplyses.

Eventuelle yderligere oplysninger fås ved henvendelse til Kgl. Norsk Generalkonsulat, Trondhjems Plads 4, 2100 København Ø.

KAMMERATERNE FORTÆLLER

»En nat under »Neubau« (Luftalarm)

Trods en ihærdig og daglig indsats for at pine og plage og slå så mange fanger ihjel som muligt, insisterede SS i Neuengamme på, at fangerne skulle i beskyttelsesrum, når der var luftalarm, når de allierede bombede Hamborg eller Harburg, som lå ikke så langt fra Neuengamme.

Hvorfor nu dette besynderlige med at jage os i beskyttelsesrum, når SS ellers døgnnet rundt gjorde alt for at slå så mange af os som muligt ihjel?

De allieredes bombepiloter vidste nøjagtigt, hvor Neuengamme lå, så dem var vi fanger ikke bange for. Under hver luftalarm og under vor løben til og fra beskyttelsesrummene under stenbygningen »Neubau« blev mange fanger kvæstet og omkom. De blev simpelt hen trampet ned, fordi Kapoerne og SS'erne traskede løs på dem.

Jeg mindes med vemod en lille ca. 50-årig ungarsk jøde. Vi sad og krøb sammen for at holde varmen på det kolde cementgulv i kælderen. Jeg kunne mærke, at han rystede over hele kroppen og sagde til ham på tysk, at han ikke behøvede at være bange, hvortil han svarede, at han ikke var bange, men han havde stærke smerter og feber. Det var derfor, han rystede. Han havde været med til at marchere i dagevis, indtil de nåede Neuengamme. I lommen havde jeg nogle stykker sukker fra en Røde Kors-pakke. Dem fik han til at gnave i sig. Jeg skal og vil altid huske de sørgmodige, taknemlige øjne han så på mig med. Hvilken vidunderlig tak for nogle styk-

ker hugget sukker!

Men min ukendte ungarske ven skulle alligevel ikke komme til at overleve denne luftalarm. Da afblæsningssirenen lød, holdt vi hinanden i hånden for at kunne komme op sammen, men da Kapoerne og SS'ernes brøl lød igen, væltede tusinder af fanger frem for at komme op ad trapperne og tilbage til barakkerne. Min ven blev revet fra mig, og kraftløs som han var, blev han væltet omkuld og havde ingen mulighed for at komme op. En russer fra lejrens »lokumssjak« fortalte mig, at der var tre dræbte den nat i bunkeren. En af dem var den lille ungarsker, mente han.

Tom Hansen, Fredericia

MIN VEN ZIGGI

Hans fornavn var Ziggi, og hans efternavn kan læserne få, hvis det har interesse, men jeg holder mig her til fornævnet alene. Deportationstiden til koncentrationslejren Sachsenhausen ved Berlin gav mig en hverdag sammen med ham og mange andre af hans landsmænd gennem lang tid, men det er Ziggi, jeg husker bedst og lærte bedst at kende. Han var af normal højde, men lidt bredere end de fleste over skuldrene, så jeg vil kalde ham firskåren.

På et lager ved en af lejrens fabrikker gjorde vi arbejdet som lagerarbejdere med en Unterscharführer som lagerforvalter.

Ziggi var født og opvokset i Polen og havde fået sin uddannelse som ingeniør ved den polytekniske læreanstalt i Danzig.

Efter den nazistiske okkupation af Polen blev han sammen med mange andre polakker i alle aldre fort til koncentrationslejre i Tyskland og Ziggi altså til Sachsenhausen. På hans arrestordre skrev Gestapo, at han var arresteret, fordi han tilhørte den polske intelligens og således kunne føre den polske nationalbevidsthed videre, og det ville Nazi-Tyskland ikke finde sig i.

• Det halve år med arbejdsfællesskab gav os mange samtaler, hvor han fortalte om sin familie og hans elskede fæderland Polen. Til hans tidlige barn-domserindringer hørte den oplevelse, at moderen kom midt om natten, vækkede drengene og sagde: »Drengene, I må stå op og bede, for far skal dø i nat.« Faderen var fort til Sibirien, og i spidsen for en flok landsmænd ville han slå sig igennem for at nå hjem. Ziggi fortalte, at det senere viste sig, at faderen faldt i kamp netop den nat, da drengene bad for ham. Han fortalte også, at hans kæreste var sygeplejerske inden for Røde Kors. »Vi har nu været adskilt i otte år, og vi ser nok aldrig hinanden mere,« tilføjede han.

Da det nazistiske sammenbrud nærmede sig, blev vi danske og nordmænd hentet af Røde Kors, og alle de øvrige fangekammerater kom på vandring nordpå. De skulle alle til havne ved Østersøen, anbringes på skibe, der der-

efter skulle sænkes, så alle fangerne omkom, for Himmler havde udstedt den ordre, at ingen koncentrationslejr fange måtte komme i »fjendens« hænder. »Vi har ikke brug for vidner,« forklarede han i SS-ernes Schulungsbriefe.

• Så gik der nogle år, og en dag ringede telefonen. Det var Ziggi. Han var i København sammen med sin familie. De var på vej til Canada.

Det blev et hjerteligt gensyn, og selv om følelserne især var knyttet til Ziggi, udvidedes sympatien straks til også at omfatte hans kone og de to små sønner.

Og så blev trådene redt ud: De mange tusinder af fangekammerater måtte påbegynde marchen til Østersøen. De måtte overnatte under åben himmel, og hvem der ikke kunne følge trop under marchen, blev skudt af SS-folkene. Men så forsvandt SS-fangevogterne i nattens mulm og mørke, og den store flok af fanger spredtes for alle vinde, men de fleste fortsatte vandringen nordpå, for måske var der her en redning at finde.

I Stettin stodte hele flokken fra Sachsenhausen sammen med en flygtningeskare på mange tusinder, der kom østfra - og midt på byens hovedgade fandt Ziggi og hans kæreste hinanden - det blev til bryllup kort tid efter i den katolske kirke.

Efter brylluppet rejste de nygifte til Sverige, og her var der snart beskæftigelse for en mand som Ziggi, der var ingeniør med træ og cellulose som speciale, men tilbage til Polen ville Ziggi ikke på det tidspunkt. »Nej,« sagde han, »mit land er ikke frit endnu.«

Ziggi havde lært sig ganske godt svensk. Hans stemme var som i lejren nærmest hviskende på grund af en hals sygdom fra barndomstiden. Ellers var vort forbindelsessprog i lejren dengang tysk, og det morede mig faktisk at iagttage, at han talte tysk med dansk ordstilling.

• Når vi i dag hører så meget om Solidaritet, ikke alene som betegnelse for en omfattende forening, men om sam eksistensen, går mine tanker tilbage til Ziggi, for i timevis kunne han vandre frem og tilbage på lejrens Zementstrasse og snakke med store polske drenge, der var taget på razziaer. De var i lejren uden far - og Ziggi havde efter appellerne altid tid og sindelag til at tale med dem, og alle store drenge har et udtalt behov for at være sammen med en, der

vil høre på dem og forstå deres problemer.

• Mange af polakkerne havde smuglet et Madonnabillede og en Rosenkrans med ind i lejren. Om aftenen, inden der blev ro i fangeblokken på en udekommando Heinkel, kunne jeg høre de polske drenge fremsige lange remser af bønner, som de hjemme havde lært udenad. Der var hos nogle en del kendskab til Danmark og danske forhold, men det er jo ikke så mærkeligt, da der altid har været kontakter mellem Polen og Danmark. Hos dem alle var der en udtalt sympati for alt, hvad der er dansk.

• En lærer fra Polen gav overfor mig flere gange udtryk for forelskelse i det danske og norske. Når hans kone syede noget, holdt hun det ofte i de norske farver, rødt, hvidt og blå.

En af fangekammeraterne, Lipsky,

havde været godsejer i Polen, men han blev taget af Gestapo, fordi hans gods grænsede op til Østprøjsen. De tog ham, sønnen og konen og førte dem tre forskellige steder hen. Det beslaglagte gods betød en billig, nem og hurtig erhvervelse.

Fælles for alle polakkerne var deres religiøse holdning. De var - ligesom de er det i dag - katolikker uden vaklen, for der var for dem ingen andre muligheder. De var også besjælede af en stærk fædrelandskærlighed og af megen stolthed. En polsk journalist gav i lejren en dag over for mig udtryk for denne holdning, da han sagde: »Vi har hos os meget lidt civilisation, men en gammel fin kultur. Tyskerne har det omvendt.«

Begivenhederne i Polen optager i dag alle danske. Polakkerne har gennem generationer kendt til at kæmpe. Det er blevet en del af deres væsen.

Johannes Fosmark

FORENINGERNE

SAMMENSLUTNINGEN

RORUP-STENEN DEN 9. AUGUST

På den gamle hovedvej mellem Ros-

kilde og Ringsted står ved vejkanten en mindesten for de elleve frihedskæmpere fra Bopa og Holger Danske, der her blev likvideret af tyskerne den 9. august 1944. De elleve frihedskæmpere sad som Gestapos fanger i Vestre Fængsel

Rorupstenen den 9. august. Her ses Ove Laursen med Neuengammeforeningens fane og Frihedsfondens tidligere kontorchef Thorkild Dige, Roskilde.

Eigil H. Larsens Eftf.

v.P. Juul (k-z. 67.975)

St. Strandstræde 11
(v. Kongens Nytorv)

Flagfabrik

1255 København K
Telefon (01) 11 07 87

BUCHENWALD

KLUBBEN

ODENSE

GENERALFORSAMLING

Buchenwald-Klubben i Odense afholdt den 19. september 1982 kl. 12 den årlige generalforsamling med følgende herrefrokost i kgl. privilegeret Sortebro Kro i Den fynske Landsby i Odense. Der var mødt 13 af foreningens 24 medlemmer.

Formanden Carl Åge Hansen bød velkommen. Han indledte med at mindes de kammerater, der er afgået ved døden siden sidste generalforsamling.

Han aflagde derefter beretning om foreningens virke i det forløbne år - herunder om Landsforbundet af Buchenwaldklubbens repræsentantskabsmøde i Odense med deltagere fra København, Odense, Aalborg og Århus.

Beretningen blev godkendt.

I kasserens fravær aflagde formanden det reviderede regnskab, der ligeledes blev godkendt.

Den valgte bestyrelse konstituerede sig derefter således: Carl Åge Hansen, formand, K. Raymond Andersen, næstformand og sekretær, Gunnar Jensen, kasserer, Ejnar Antonsen og Peter Ronneby.

ERHVERVSHÆMMEDE

AALBORG

DEN ÅRLIGE UDFLUGT

Den 11. august startede vores årlige skovtur fra centret. 60 havde meldt sig, bussen var for lille, så der måtte et par privatbiler til. Turen gik over Fjelle-rad - Håls og Gl. Skorpning med første stop ved Rebildhus, hvor der blev serveret kaffe med boller og naturligvis Rebildkrans.

Herefter gik turen gennem skoven med et kort ophold ved mindestenen for Erik Vangsted, som blev skudt her natten mellem den 17. og 18. august 1943.

og Dagmarhus, hvorfra de om natten blev hentet og kørt ud til Rorup, hvor de uden videre blev skudt.

Beboerne i Osted og en kreds af lærere og personale ved Osted Efterskole rejste efter befrielsen en mindesten ved Rorup på det sted, hvor nedskydningen havde fundet sted.

Og her har der hvert år siden 1946 på efterskolens initiativ været holdt en kort mindehøjtidelighed. Siden Fangesammenslutningen blev dannet, er der skabt tradition for, at en række af Fangesammenslutningens foreninger deltager i højtideligheden, og der er som regel nogle af de dræbtes pårørende til stede, ligesom Frihedsfondens personale deltager.

Også i år havde der samlet sig et bety-

deligt antal mennesker, og et par af forenerne var mødt op med faner, da højtideligheden som sædvanlig begyndte kl. 19 med sangen »Jeg elsker de grønne lunde«. Derefter holdt pastor Breum en kort tale og bad »Fader vor«, hvorefter højtideligheden ved stenen sluttede med »Altid frejdig«.

Efter højtideligheden var efterskolen ligeledes som sædvanlig - vært ved et imponerende fælles kaffebord. Her takkede Frode Toft og flere andre efterskolen for fastholdelsen af den smukke tradition, og der blev sunget flittigt efter Højskolesangbogen. Efter kaffen var der anledning til at se de nye bygninger, der netop var taget i brug eller skulle tages i brug i det nye skoleår.

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Ferieophold på Kegnæs 1983

Ansøgninger vedrørende ophold en uge på Kegnæs i 1983 kan nu rekvireres hos Preben Feddersen, Caroline-Amalievej 11, 5874 Hesselager (tlf. 09-25.14.77). Porto kr. 2,00 vedlægges. Opmærksomheden henledes på, at man ikke kan forvente at få plads på ferie-hjemmet hvert år, da ansøgerantallet er meget stort.

Ansøgere med skolesøgende børn eller børnebørn har fortrinsret i skoleferierne.

Ansøgere må:

1) have været indsat i danske eller tyske fængsler/koncentrationslejre som følge af aktiv indsats i Frihedskampen under besættelsen.

2) have sejlet i allieret tjeneste/gjort tjeneste i allierede styrker under krigen.

3) være fysisk/psykisk hæmmet som følge af langtidssillegalt under besættelsen.

samt være registreret i Frihedsfonden/-Sikringsstyrelsen.

Huset kan benyttes hele året. Der er 7 sengepladser og mulighed for ekstra opredning. Man skal kun medbringe lagner, dynebetræk, pudevær, håndklæder og viskestykker. Alt andet udstyr er til stede.

Af hensyn til pensionistrejser skiftes der nu om torsdagen, så har man også en hel weekend til disposition til eventuelt familiebesøg. Undtaget er dog skoleferierne, hvor skiftedagen er lørdag.

Nogle tilsendes en lille uges tid før indflytningsdagen.

Ansøgningskemaer skal være returneret til Preben Feddersen inden 15. januar 1983.

(Perioden 5.maj-11.maj er optaget).

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Åbo gav her en kort redegørelse for, hvad dette drab kom til at betyde for hele Danmark og dets historie. Det var starten på folkestrejken, og hvad der ellers hændte i forbindelse med begivenhederne den 29. august 1943.

Vi fortsatte til Tingbæk Kalkminer, hvor nogle tog en afkøling i minerne med sine kun 8 grader, andre tog en halvlunken håndbajer i det grønne, og så gik turen til Rold med besøg i det gamle ridehus en tro kopi af Cirkus Mi-ehes gamle træningsstald og vinterkvarter.

Kl. 18 blev der serveret dejlig mad på den gamle kro, og derefter gik dansen til kl. 23. - En dejlig og begivenhedsrig tur som festudvalget skal have ros og tak for.

EFTERÅRSFEST

Så nærmer tiden sig, hvor vi atter skal samles til en glad aften i muntert lag over en bid brød og en dram.

Fredag den 29/10 kl. 19 mødes vi til vor halvårslige fest i Lejbjergcentret, der bliver som sædvanlig serveret det kolde bord med en øl eller vand efter behag plus kaffe og småkager til en pris af kr. 60 pro persona.

Festtaleren vil denne gang være Frode Toft fra Frihedsfonden, samtidig kan vi få lejlighed til at hilse på vores næsten allesammens »penneveninde« Doris Petersen, ligeledes fra Frihedsfonden.

Mød talrigt op med godt humør. Denne opfordring gælder ikke mindst vore udenbys medlemmer.

Tilmelding slutter torsdag den 21/10 og er herefter bindende.

FESTUDVALGET

GAVESPIK

De mørke aftener nærmer sig, og det betyder hyggeaftener - som regel for de fleste foran »fjernerer«, vi håber på, at der

tirsdag den 9/12 kl. 19

ikke er noget så vigtigt at se på, så det vil hindre vore medlemmer i at møde op her på centret til det »store« gavespil, som vi agter at afholde denne aften.

Som tidligere håber vi, de fremmødte medbringer en lille pakke, størrelse og kvalitet bestemmer man naturligvis selv, men betænk at du i værste fald kan risikere at vinde din egen pakke.

Aftenen slutter med en kop kaffe og en hyggelig sludder. Mød talrigt op. Pris pr. plade kr. 2.

FESTUDVALGET

MINDEPARKEN

Overskriften er det navn, som mindelundsudvalget og komiteen mener skal være betegnende for det område, som nu forhåbentlig snart skal danne rammen om et værdigt minde efter de ca. 140 Aalborgensere, der faldt i kampen mod besættelsesmagten i årene 1940-45. Både de som døde i lejrene - faldt i Aalborgområdet, og de, der satte livet til på søen i allieret tjeneste.

Mange års slid og slæb og talen frem og tilbage om dette spørgsmål ser nu ud til at krones med held. Mange møder er holdt i årenes løb uden resultat. Sidste efterår øjned man dog, at nu skete der noget, men så kom Aalborg-skandalen og kommunevalget, og de mennesker, man skulle have fat i, var ikke til at samle. I sommerens løb er det dog lykkedes, og på byrådsmødet i Aalborg den 9. august blev det enstemmigt vedtaget at stille en grund til rådighed til formålet, en skøn grund, der grænser op til den sydlige side af Søndre Kirkegård.

*

Den gamle Mindelund skal bevares, som den er, og den har mange naturligvis også været glade for, men inden for vores forening har der i mange år været folk, som ikke mente, den opfyldte de krav, man kunne stille til et værdigt minde over disse kammerater, som vi skylder så meget.

For det første er der kun anbragt 26

tavler med navne på faldne, en ting, som de efterladte til de resterende ikke kan forstå. Det må her indskydes til undskyldning for dem, som dengang stod for arbejdet med at opføre Mindelunden, at der på dette tidspunkt ikke var gjort det store arbejde, som ligger foran os i dag, med hensyn til hvor mange der havde mistet livet i kampen for befrielsen. Endvidere kan man sige om den gamle lund, at der er for lidt plads, når vi samles for at mindes, og et meget uroligt hjørne er det, idet der jo er almindelig gennemgang ind til den øvrige kirkegård. Endvidere kan de efterladte heller ikke i dag på højtids- og fødselsdage lægge en blomst ved navnet på netop den, som de holdt af.

Alt dette skal nu blive bedre. Der er nedsat en komité på 17 medlemmer - repræsenterende alle grene af byens borgere og med borgmester Kaj Kjær som protektor og Bremer Sørensen som formand. Ud af denne komité er der nedsat et arbejdsudvalg med Bremer som formand og endvidere bestående af stadsarkitekt Per Svensson, afdelingsleder Bøgeskov, direktør Bengtson, vores formand A.J. Jørgensen (Åbo) samt vor tidligere formand Kaj Kejlstrup, sekretær for komité og udvalg er Anni Walther.

Dette udvalg, som vi håber er hurtig- arbejdende, skal nu tilrettelægge ud-

formningen af Mindeparken, noget som man naturligvis forlængst har gjort sig tanker om, idet man regner med, at en kunstner skal udforme et monument, som skal danne midten omkring de mange granitsten med navne, som man mener skal anbringes skråtliggende på jorden. Dette er foreløbigt kun tanker, men man har en af byens landskendte kunstnere med i disse tanker og håber, at det bliver ham, som kommer til at stå for selve udformningen.

Så er der økonomien. Det var måske det, man skulle have haft talt om først, men efter at have talt med flere af udvalget, så lyder de meget fortrøstningsfulde i den retning, og vi håber, mange vil give en pæn skærv til det gode formål, beløbsrammen er ca. 300.000 kr. Man vil starte med at søge de store fonde og lave en indsamling ved institutioner og i forretningsverdenen m.v., om nødvendigt har man et større lotteri i tankerne, og på et tidspunkt vil man også rette en henvendelse til vore medlemmer.

Vi håber, at vi indenfor en meget overskuelig fremtid kan samles for at mindes vore gamle kammerater under mere værdige forhold end hidtil, uden at vi vil forklejne vores gamle Mindelund, er det noget, vi kan se frem til med glæde.

Her fra foreningen skal lyde en tak til de af vore medlemmer og andre - nulevende som døde, der så ihærdigt holdt ud og gjorde det store arbejde i denne

sags tjeneste. Samtidig vil vi ønske god arbejdslyst til udvalget og held og lykke med det arbejde, som står tilbage at gøre, for at det hele kan være fuldbyrdet.

Børge Jensen

ÅRHUS

29. AUGUST-FEST

Den 10. september holdt vi vor traditionelle 29. august-fest. Som forudset betød datoen ikke noget væsentligt, idet

festen blev afviklet med højt humør og glæde fra først til sidst.

Formanden Alfred Bertelsen, gav under en improviseret festtale udtryk for den store betydning for sammenholdet og kammeratskabet, at vi fortsat må mødes under festlige og afslappede former. Han udtrykte håbet om, at de truende skyer, der hviler over verden, at ter må spredes, så der skabes en varig fred i verden.

Holger Nielsen

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Nogle af stævnedeltagerne samlet på Molskroens terrasse inden afrejsen.

Gestapofangernes kransenedlægning ved mindetavlen på Nordre Kirkegård i Randers. Den norske Sachsenhausen-fange, Martin Gauslå ses her foran mindetavlen. Ved fanen Axel Lauritzen.

(Foto: Richard Sylvestersen)

STÆVNE PÅ MOLS MED FANEINDVIELSE

Landsforeningen Gestapofangerne holdt den 28. og 29. august et vellykket stævne på Molskroen ved Femmøller. Stævnet var begunstiget af smukt vejr og havde da også samlet ca. 60 deltagere, der ankom i løbet af lørdagen og blev modtaget og indkvarteret på den udmærkede kro, hvor alle straks følte sig godt hjemme. Mange nåede at gå ture i den smukke omegn eller langs stranden inden festmiddagen.

Det var Randers-afdelingens aktive bestyrelse, der stod for det praktiske arrangement, og derfor var det også Elise Axelsen Drejer, der på afdelingens vegne bød velkommen, da man samlede til festmiddagen, og senere holdt

DÆKKO

PRESENNING KOMPAGNI A/S

Tlf. 01 - 28 80 60

Hoveddepot:
Kabbelejevej 32-34
2700 København
Brønshøj

landsformanden, Chresten Karstensen, den egentlige festtale.

Ved festmiddagens afslutning foretoges faneindvielse, idet landsforeningen havde fået skænket en fane fra Danmarkssamfundet. Indvielsen skete på værdig vis i overensstemmelse med gamle traditioner. Jens Thomsen slog første søm i for dronningen. Else Drejer slog det andet søm i for fædrelandet, og Chresten Karstensen slog det tredje søm i for landsforeningen.

Under middagen oplyste Else Drejer, at der i forbindelse med oplysningsarbejdet på skolerne var blevet fremstillet kassettebånd med en beretning om Hvidstengruppens arbejde. Dette kassettebånd er blevet produceret af amtets skolecentral, der straks har taget det i brug i undervisningen. Barner Andersen, der har indtalt båndet, overrakte et eksemplar af båndet til Alex Bindeballe og Villy Mørk Jensen til anvendelse i oplysningsarbejdet fra Nors Hovedgård.

I stævnet deltog fire norske gæster, og en af dem, den tidligere Sachsenhausen-fange Martin Gauslå, overbragte en norsk hilsen. Og sidst, men ikke mindst talte Mogens Petersen for damerne og udbragte en skål, der straks af Grethe Karstensen blev besvaret med en skål for mændene.

Efter middagen samledes man om kaffebordene, og et alsidigt een-mands orkester spillede op til dans, og der blev danset livligt resten af aftenen, lige fra »moderne« til »den toppede høne«. Og til slut blev der serveret en fin »godnat-suppe«, der bekom alle vel, men det varede nok alligevel noget, inden de sidste faldt til ro!

Det lykkedes de fleste at komme nogenlunde rettidigt op til morgenmaden og det gode vejr, der blev nydt af mange i krohaven eller ved stranden.

Senere var der frokost, hvorefter deltagerne skiltes for at køre til kransenedlægningerne i anledning af 29. august på Vestre Kirkegård i Århus og Nordre Kirkegård i Randers.

Og dermed sluttede så det hyggelige og vellykkede stævne, der tjente arrangørerne til megen ære.

NEUENGAMME

AFSLØRING AF MINDEPLADEN I VERSEN I 1983

Afsløringen af mindepladen udført af Per Ulrich til kz-kirkegården i Versen vil først blive afsløret i september 1983. Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme har gennem udenrigsministeriet ansøgt regeringen i Niedersachsen om tilladelse til opstilling af mindepladen. Den tilladelse er blevet givet pr. 4. august i år. Landsforeningen har derfor ikke kunnet nå at aftale de nærmere betingelser, som skal aftales med distriktsregeringen i Weser-Ems området i Oldenburg.

Vi har ment, at det var nødvendigt at gå kommandovejen via det danske udenrigsministerium til regeringen i Niedersachsen resp. Bezirksregierung Weser-Ems i Oldenburg. Det er samtidig lidt af en sejr for os, da man hermed fra officiel tysk side - hvor mærkeligt det end kan lyde for os - nu anerkender, at lejren i Versen var en koncentrationslejr. Det har man ikke villet anerkende tidligere i Oldenburg. Det har taget ca. fem måneder at få denne tilladelse. Men bedre sent end aldrig, og Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme takker udenrigsministeriet for enestående hjælp i denne sag.

Vi bragte i vort blad en affotografering af den omtalte mindeplade (Bladet for december 1981, side 162).

Kammeratligt samvær i Frøslev- lejren

Neuengamme-foreningen afholder bestyrelsesmøde i Frøslev-lejren fredag den 19. nov.

I tilslutning hertil indbyder vi alle medlemmer med pårørende til
kammeratligt samvær
lørdag den 20. nov.

Hele dagen er til rådighed til frit samvær, og der bliver fælles-spisning om aftenen. Overnatning kan evt. skaffes.

Tilmelding forud til Hans Bøjlund, Frøslev-lejrens Museum, dagligt 10-17.
Tlf. (04) 67 65 57.

Nærmere besked følger fra foreningen.

Vel mødt!

Festudvalget

SACHSENHAUSEN

FYNSK BESØG I SACHSENHAUSEN

Sachsenhausenforeningens Odense-afdeling arrangerede en tur til Berlin og Sachsenhausen i dagene 4.-8. august. Formanden Evald Lægteskov stod for arrangementet i samarbejde med »Gislev Rejser«, som kørte for os. Turen samlede 37 deltagere, tidligere fanger, deres koner, børn eller børnebørn.

Den udgik fra Svendborg, hvor de første steg på kl. 8 morgen. Så fortsattes mod Odense, hvor det største kontingent steg på under stor munterhed og glæde. Så fortsattes mod Fredericia, hvor sidste deltager steg på.

Vejret var dejligt - næsten for varmt - men bussen klarede nogenlunde at holde tilpas temperatur. Vi gjorde første holdt, da vi havde passeret grænsen, fik lidt frokost og lejlighed til indkøb. Derefter gik det mod Lübeck og den østtyske grænse. Det gik smertefrit, men langsomt at passere denne grænse. Turen fortsatte mod Schwerin og ad autobanen til Berlin, som vi nåede kl. 22.

Vi blev indkvarteret på Palast-Hotel, som er virkelig luksus og udstyret med alt, hvad en forvænt dansker kunne ønske.

ske. Vi blev modtaget af den tyske guide Vera Rudolf, som havde ventet længe på os. Hun sørgede for, at vi fik den længselsfuldt ventede middag, men især noget at drikke. Alle var trætte, og de fleste gik til værelserne og på hovedet i seng.

Næste morgen efter et solidt morgenmåltid gik vi hen til Pergamon-museet, hvor vi så de vidunderlige ting, der opbevaredes dér, bl.a. processionsgaden fra Babylon med de smukke kakler i blå farver og gudinden Pallas Athenes tempel. Vera vidste alt, hvad der var værd at vide. Hun viste sig at være et meget begavet menneske med stor viden og indsigt. Tillige et umådelig sødt menneske, som bare ville os alt det bedste. Tilbage på hotellet ventede bussen og kørte ud til Treptow-parken, en mindepark og begravningsplads for de russiske soldater, som faldt i slaget om Berlin i 1945.

Derefter gik det mod Müggelsee, hvor vi gik om bord i en af den »Hvide Flåde«s både og havde en dejlig sejltur på 3 timer. Da der er restaurant om bord, var sult og tørst ikke noget problem, og man må beundre personalets hurtighed, når man tager de lidt trange serveringsforhold i betragtning. Vel tilbage på hotellet fik vi middag, og deltagerne kunne så more sig efter ønske. Nogle benyttede sig af hotellets dejlige svømmehal, især var den populær blandt børnene.

LØRDAG MORGEN gik det mod Sachsenhausen, der var meldt 32 graders varme, og vi fik at føle, hvad det vil sige, for det blev varmt. Ved ankomsten gik vi til filmlokalet, hvor vi så en realistisk film om, hvad der var sket i lejren, og det var ikke for sarte nerver. Alle var stille og bevægede, en stemning, der holdt sig under rundgangen til krematoriet og henrettelsespladsen. Vi havde medbragt krans. Den første lagde vi ved monumentet, og her kom vor fane i brug for første gang. Niels Berg, svigersøn til Knud Damsgaard, bar fanen, og Emmy Eskildsen lagde kransen, hvorefter Lars Olsen i en kort tale bl.a. sagde: - Dette monument er rejst til minde om de døde, der gav deres liv i dette helvede. Lad det samtidig være et memento for regeringer og folk. Ære være deres minde.

Derefter sang vi verset »Kæmp for alt, hvad du har kært«. Vor guide Vera stod et stykke derfra og betragtede den lille ceremoni, hvilket var meget hensynsfuldt af hende. Den næste krans blev lagt ved den danske stand i museumsbygningen.

Så gik turen til Potsdam, hvor vi besøgte Sanssouci, den tidligere kejserlige sommerresidens. Det er sikkert et af verdens vidundere, marmorgulve, vægge og lofter findes næppe, guldbelagte og dekorerede, og med nogle af de gamle møbler intakte, bl.a. nogle ure fra 1700-tallet. Frokosten indtog vi i lystslottets have. Desværre nåede vi ikke at se disse store haver, men lidt så vi, da vi passerede Orangeriet. Derefter gik det til Cecilienhof, hvor vi så lokalerne, hvor stormagtskonferencen blev holdt efter krigens afslutning.

*

Vel tilbage på hotellet fik vi aftensmad og måtte skynde os, for vi havde aftalt besøg i fjernsynstårnet, og det var et flot syn. Berlin ved nat med al belysningen så vidt omkring man kunne se. Søndag morgen de sidste indkøb, og så var det med at få spist og pakket bussen. Der var en lang vej hjem. Lægteskov havde mas med at samle tropperne, men tålmodighed belønnes. Det lykkedes, og som det sidste kørte vi vor guide Vera hjem inden hjemturen til Danmark. Der blev tid til spiseri, kaffe og indkøb undervejs, og stemningen var god, om end alle var trætte og plagede af varmen.

Chaufføren Keld gjorde et godt stykke arbejde og bragte os godt og sikkert

Emmy Eskildsen lægger kransen ved monumentet i Sachsenhausen. Til venstre Niels Berg med fanen, der var i brug for første gang.

frem og tilbage, og han var heller ikke uvillig til små sidespring på køreturen. Søndag aften nåede vi Odense kl. 21.30, og det var en flok trætte mennesker, der skiltes efter en god og vellykket tur.

THERESIENSTADT FORENINGEN

fra 1920 og sluttede med vor hjemkomst i 1945.

Børnene var fantastisk interesserede. Efter foredraget, som var ledsaget af bl.a. båndoptagelser med tidligere KZ-fangers oplevelser, fik eleverne til opgave at skrive om det, de havde fået ud af foredraget. Alle eleverne sendte os en, kan man godt sige, fristil, der fortalte om deres oplevelse ved foredraget. Enkelte af eleverne viste en meget stor modenhed og udtrykte meget stærke følelser. Efter at vor bestyrelse havde læst stilene, blev der sendt et beløb til klassens lejrskole- eller klassekasse. Den omtalte hr. Theisen bor på godset »Vognse« og skal have været soldat på østfronten.

Alice Kofoed

Den 12. september havde foreningen arrangeret en dejlig tur til Skjoldnæsholm på Sydsjælland. Der var mødt 25 glade deltagere, og vi havde en dejlig tur. Vejret var en af de skønne varme septemberdage. Frokosten blev indtaget på Skovkroen, hvor øl og snaps satte humøret en ekstra tand i vejret. Bagefter gik vi tur i den skønne natur. Senere gik turen til Sporvejsmuseet, og kaffen blev indtaget i Kuskøhuset. Alt i alt en meget vellykket dag. Tak til festkomiteen.

Birgit Fischermann

VI TOG TIL GENMÆLE

Theresienstadtforeningen har den 1. juni holdt foredrag på Gislinge skole. Besøget var foranlediget af, at skolen havde haft besøg af en hr. Theisen, som fortalte børnene, at det, de havde hørt om KZ-lejre, ikke var sandt, det var noget vrøvl. Børnene havde jo også hørt sagen fra en lidt anden side, og derfor besluttede skolens leder, at klassen skulle have besøg af en person, der selv havde været i KZ-lejr.

Det blev så Johan Grün fra vores forening. Johan Grün havde gjort et stort forarbejde og startede sit foredrag helt

BARAK 14 - STUE 10 TIL ÅRSMØDE

Gennem samtlige år siden maj 1945 har Frøslev-kammeraterne fra Barak 14 - stue 10 mødtes i den sidste eller næstsidste weekend i august. Over en lang periode var vore koner kun med hvert femte år, men efterhånden som vi også lærte dem at kende, blev det naturligt, at de kom med hvert år. Efter i de mange år at have styret flokken overlod vor gamle sjakbajs, Oscar Olesen, Aalborg, føringen til Fritz Lybek, Terndrup, der i år sammenkaldte os til Hotel Fjordgården ved Ringkøbing.

Vi skaffer penge til huse.

Tænk De på tilbygning,
ombygning eller nybygning, så kontakt

København:

Jarmers Plads 2,
1590 København V.
Tlf. (01) 12 53 00

Århus:

Åboulevarden 69,
8100 Århus C.
Tlf. (06) 12 53 00

Herning:

Viborgvej 1,
7400 Herning.
Tlf. (07) 12 53 00

Aalborg:

Algade 58,
9100 Aalborg.
Tlf. (08) 12 53 00

Odense:

Jernbanegade 16,
5100 Odense C.
Tlf. (09) 12 53 00

Årene har gjort indhug i rækkerne - af de oprindelig 14 kammerater (venner) er der kun 9 tilbage, og selv om tidens nok som bekendte tand også har gravet kraftigt i dem, er det rørende, hvor trofast de alle møder op til dette årsmøde. Der skal meget store hindringer til, før man må give op og blive hjemme.

Vort møde forløb også denne gang efter det faste skema. Vi samles lørdag eftermiddag ved kaffetid - afholder »generalforsamling« og mødes til spisning kl. 19. Så vidt muligt får vi en svingom, hvis restauranten har musik - og så slutter vi aftenen med pandekager for at mindes dem, som vor gamle sjakbajs lavede til os i Frøslev af alskens organiserede ingredienser. Efter morgenkaffen tager vi næste formiddag på en lille udflugt (Hvide Sande), hvor der sluttes af med en let frokost, og så drager hver til sit.

Vi så hinanden første gang den 28. august 1944, da vi aftenen før vor fælles transport til Frøslev blev kaldt ud af cellerne i Vestre Allé's arrest i Århus for at samles i et større værkstedslokale. Her mødtes stumper af optrævlede modstandsgrupper fra Odder, Skanderborg, Langå og Herning. Vi kom på samme stue i Frøslev og har altså holdt sammen siden - afbrudt af ufrivillige ophold i Neuengamme, Buchenwald, Meppen, Osnabrück, Blumental osv. - I ved bekendt.

Det er sandsynligt, at der findes flere af den slags fangeklubber, som i starten kun havde det fælles at være modstandsfolk, der boede på samme stue i Frøslev - i så fald burde de lade høre fra sig og træde frem i vores umistelige blad Pigtraad.

Jesper (Herning)

MINDEORD

Thorvald Morum Christensen

Thorvald Morum Christensen, Løvenborgparken 87, 9400 Nørresundby, blev 70 år. Han nåede at fejre sin 70 års fødselsdag.

Thorvald hørte ikke til dem, der deltog i vor forenings arrangementer og var som sådan ikke meget kendt her, men vil jo nok være kendt af kammeraterne, som han delte skæbne med i mange måneder i Neuengamme.

Aalborg afd.

Kurt Helmuth Nielsen

Kurt Helmuth Nielsen, Toldbodvej 12, Hals, blev kun 57 år. Kurt var jo en stor dreng, da krigen brød ud og havde nok ikke tænkt, at det skulle være flere år, før han vendte hjem, da han i marts 1940 mønstrede i M/S Bornholm.

Det blev en lang og hård sejlads i de såkaldte Maltakonvojer. I slaget om Tøbræk var han med. Her nåede i flere tilfælde kun 10 pct. af konvojen frem. Senere var han med ved landgangen i Normandiet. Han sejlede næsten uafbrudt under hele krigen.

For ca. 10 år siden fik Kurt arbejde i land som rigger på Aalborg Værft, og det var han selv og ikke mindre hans kone glad for, men allerede på dette tidspunkt var sporene fra krigssejladsen begyndt at vise sig.

De senere år passede han sit arbejde med mange sygdomsperioder, men trods mange opfordringer både fra hans læge og afdelingen her om at holde op og tage den med ro, var han ikke til at overtale. Først her i foråret stoppede han på værftet, men det var for sent. Det blev en hård tid for ham og Betty, indtil han lukkede sine øjne og fik fred.

Aalborg afd.

Bent Demer

Forfatteren og journalisten Bent Demer blev 66 år. Han var under besættelsen i redaktionen af det illegale blad »De frie Danske« og blev arresteret af Gestapo. Efter fire måneder i tysk fængsel slap han ud og kom til Sverige, hvor han blev redaktør af Brigadens blad. Efter krigen havde han en række informationsstillinger i udlandet, bl.a. ved FN og UNICEF, og fra midten af halvtredserne begyndte han en selvstændig public-relationsvirksomhed i København.

Men i venners kreds beskæftigede han sig stadig trods modgang og sygdom med frihedskampens idealer og kunne også af og til give udtryk for nogen bitterhed over udviklingen efter 1945, ikke

mindst over den form - eller mangel derpå - udrensningen fik. Det kom af og til offentligt til udtryk, bl.a. i det stærke digt »Fire år efter« - trykt på »Information«s forside dagen efter dommen over Werner Best.

BØGER

NY BOG ISÆR OM DAGLIGDAGEN I STUTTHOF

Overkontrollør i Telegrafvæsenet Arne Jepsen var blandt de kommunister, der i 1941 blev arresteret af de danske myndigheder og interneret i Horserød. Han havde tidligere udnyttet sin faglige viden i forberedelsen af det illegale modstandsarbejde under den tyske besættelse, og det medførte da også, at han en tid var udleveret til afhøringer hos det tyske politi i Danmark, en begivenhed, der dengang vakte røre, og som blandt de internerede i Horserød fremkaldte voldsomme protester.

I 1943 - efter 29. august - blev Horserødlejren overtaget af tyskerne og fangerne ført til KZ-lejren Stutthof øst for Gdansk.

Arne Jepsen førte så vidt det lod sig gøre en række dagbogsnotater, og på grundlag af dem har han nu i sin pensionistliværelse skrevet og udgivet bogen »Røgskrift«. Den begynder med en skildring af 29. august, som den blev oplevet af fangerne i Horserød, og den bringer siden en række meget detaljerede skildringer fra Stutthoflejren, afsluttende med beretningen om fangerens afmarch til den berygtede døds-march. Bogens sidste linier lyder således:

- Gitterporten svingede op foran os. De hvide isolatorer glimtede i solen som tænder i et vældigt rovdrygab. Menne-skefortærende uden perleillusion. Med kort afstand gik SSerne ud af klyngerne på hver side for at bevogte os. For første gang gik vi gennem porten uden at blotte hovedet. Og for sidste gang.

Klokken var 10.30 torsdag den 25. januar 1945. Solen gnistrede i frostsneen, der var trampet fast og glat af mange fødder. På den store plads byggedes op til nattens kæmpehøj af ild. Krematoriet svingede sin stedse rygende fane. Langt ud over engene stod andre rygende faner. Millioner af menneskers eftermæle i massegrave, askehobe og røgskrift...«

Det er ikke nogen helt almindelig bog

Kammeraternes Hjælpefond

*er raske kammeraters hilsen
til de syge*

(desværre skæmmet af et utal af trykfejl). Den skildrer ikke alene lejrens grusomheder i almindelighed, men skildrer især fangerne daglige liv og arbejde, en række klart tegnede situationsbilleder af det, fangerne oplevede, deres indbyrdes forhold og SS-vagternes forhold til fangerne.

Bogen, der er på 215 sider, er udgivet på forlaget ZAC.

-t

I VERDENSKRIGENS KØLVAND

Arne Gammelgaard: Mennesker i malstrøm. Tyske flygtninge i Danmark 1945-49. 199 sider. kr. 90. Forlaget System a/s, Klokkebakken 20, Gjellerup, 7400 Herning.

Da Danmark efter den spontane og overstrømmende glæde over befrielsen den 4. maj igen vendte tilbage til dagligdagens realiteter, blev de nyetablerede myndigheder konfronteret med mange overraskelser. En af de største var nok, at der befandt sig et langt større antal flygtninge på dansk jord, end man havde forudset - mere end 200.000, som de allierede i Tyskland ikke umiddelbart kunne modtage.

Danmark blev således tvunget til at finde frem til mere permanente foranstaltninger. Store og velorganiserede lej-

re skulle i efterkrigstidens knaphedsperiode oprettes, uden at man kendte det endelige tidspunkt for hjemsendelsen, der fandt sted i større eller mindre koncentrationer.

Først fire år efter - i 1949 - afrejste de sidste familier. I marts måned fulgte kartoteksmaterialet, der fyldte to jernbanevogne. Tilbage i Danmark var 17.000 gravsteder. De fleste dødsfald var indtruffet lige efter ankomsten som følge af strabadserne omkring flugten over Østersøen og den mangelfulde behandling lige før det tyske sammenbrud.

Dette - næsten glemte - kapitel er nu taget op af læreren og lokalhistorikeren Arne Gammelgaard med støtte fra Humanistisk forskningsråd. Ved et til-

fælde faldt han over nogle dokumenter fra en lille flygtningelejr ved Hammel. Det blev udgangspunktet for et flerårigt forskningsarbejde omkring denne flygtningegruppe.

Bogen giver et kort rids omkring flygtningenes dramatiske flugt fra det daværende Tysklands østlige områder og beretter om deres ophold i Danmark. Halvdelen af værket er viet en række navngivne enkeltskæbner, baseret på Gammelgaards samtaler i Tyskland med tidligere flygtninge om deres baggrund og indtryk af opholdet i Danmark. De fleste synes at betragte denne tid som en halvvejs fortrængt parentes i deres liv, men også nu 30 år efter med en afslappet holdning til de daværende danske myndigheder. De mange personlige sorger over forsvundne eller mistede familiemedlemmer og forholdet til medflygtningene i lejrene har gjort dybest indtryk. Kun ganske få har siden haft lyst til at besøge Danmark som turister.

Det er en nøgtern og stilfærdig bog om et dramatisk og dengang lidt omstridt spørgsmål - et supplement til den daværende Flygtningeadministrations rapport »Flygtninge i Danmark 1945-49«, der udkom på Fremad i 1950, og Erik Kræmers roman »Avner for vinden«, Det danske Forlag 1947.

Bent Østergaard

Eigild Groot

Vognmand

Gl. Skanderborgvej 24
8900 Randers
Telefon 06 - 42 48 36

**DAELLS
VAREHUS**

ADRESSE- LISTE

SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N. (01) 35 50 12.

Næstform.: Peter Møller Madsen, Vesterbrogade 118, 2.tv., 1620 København V. (01) 31 77 34.

Skr.: P. Nielsen, Bjernedevej 40a, 2700 Brønshøj. (01) 74 26 35.

Kass.: Bernt Johannesson, Kongshvilevej 20, 2800 Lyngby, giro 5 11 79 17.

Bestyrelse: H. Davidsen, Frode Toft, Hans Andersen, Axel Lauritzen, Lillian Olsen, Birgit Fischermann, Jørgen Lind, Solveig Skjøtt, Arvid Hemmingsen og Ove Laursen.

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Sløssevej 19, 4894 Øster Ulslev (03) 86 55 59.

Kass.: Johs. Damsgaard, Herninggade 1, 2100 København Ø. (01) 42 55 72.

Odense: Carl Aage Hansen, Kærmindevej 25, 5000 Odense. (09) 12 71 99.

Århus: Håkon Thomsen, Søndervangen 20, 8260 Viby J. (06) 14 53 95.

Aalborg: G. Hansen, Østre Allé 47, 9000 Aalborg. (08) 12 73 63.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: Poul Nielsen, Bjernedevej 40 A, 2700 Brønshøj. (01) 74 26 35.

Kass.: Erik Richter, Klarup Kirkevej 18, 9270 Klarup. (08) 31 82 95. Giro 6 45 87 18.

Socialsekretær: Otto Laugesen, Dragstrupvej 118, Ml. Jølby, 7950 Erslev Mors. (07) 74 16 64.

LANDSFORENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N (01) 35 50 12.

Kass.: Anna Strunge, Musvågevej 20, 8210 Århus V. (06) 16 98 12.

Omegnsafdelingen:

Fmd.: Erik Lorentzen, Elbagade 43, 2300 København S (01) 55 12 64.

Kass.: Kurt Jacobsen, Dyrehavegårdsvej 15, 2800 Lyngby (02) 88 17 21.
Socialsekretær: Kaj Wadsbach Petersen, Lundeberggårdsvej 228, 2740 Skovlunde (02) 94 44 92.

Esbjerg afd. Fmd.: Viggo Hansen, Palnatoakes Alle 19, 6700 Esbjerg. (05) 14 27 58.
Kontor: Centret, Skolegade 53, 6700 Esbjerg. Åbent hver onsdag kl. 14-17.

Fredericia afd. Fmd.: Oskar Larsen, Indre Ringvej 199,2, 7000 Fredericia, tlf. (05) 92 58 33. Kontor Kongensgade 31 A, tlf. 93 29 73, åbent hver onsdag kl. 14-16.

Odense afd.: Øster Stationsvej 21, 5000 Odense C.

Fmd.: Richard Andersen, Giersingvænget 24, 5220 Odense SØ. (09) 15 98 27.

Kontoret er åbent hver onsdag fra kl. 10-12, men ikke om eftermiddagen. Tlf. 13 88 45. Herudover træffes kontorets leder på tlf. 16 31 93.

Sydfyns afd.: Louis Artell, Kirkevej 6, 5892 Gudbjerg. (09) 25 18 29.

Aksel Jørgensen, Varnæsvej 33, 5700 Svendborg. (09) 54 12 29.

Sjællands afd.: Ove Laursen, Moseskrænten 3, Ganløse Bund, 2760 Måløv. (02) 18 30 46.

Aalborg afd.: A.J. Jørgensen (Åbo), Lemvigvej 67, 9220 Aalborg Ø. (08) 15 70 82.
Centrets adresse: Østerbro 38, 9000 Aalborg (08) 12 16 19. Åbent tirsdage 10-12, torsdage 10-12 og 14-17.

Århus afd.: Alfr. Bertelsen, Fuglebakkevej 130, 8210 Århus V. (06) 16 63 18.

Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200 Århus N. (06) 16 63 18. Åbent mandag-fredag kl. 9-12 (sociale sager). Kammeratligt samvær tirsdag og torsdag kl. 14-17.

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Fmd.: Gartner Christen Karstensen, Stadionvej 20, Øsby, 6100 Haderslev. (04) 58 41 65.

Kass.: Else Bentzen, Nørre Boulevard 62, 8900 Randers, tlf. (06) 42 67 22.

Randers afd.: Else Axelsen Drejer, Kristrupvej 21a, 8900 Randers. (06) 42 17 70.

Kass.: Jenny Fuks, Herman Stillingsvej 68, 8900 Randers. (06) 42 63 61.

Sjællandsafd.: Fmd.: Jens Thomsen, Skottegården 15, 2770 Kastrup. (01) 50 48 61 og (01) 50 09 70.

Kass.: Henry Clausen, Lærkevej 9, 3630 Jægerspris. (02) 33 04 43.

Århus afd.: Tonny Johansen, Hangøvej 2, 8200 Århus N. (06) 10 15 19.

Kass.: Elisabeth Thorsen, Irisvej 2, 8400 Ebeltoft. (06) 34 17 82.

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER PÅ SJÆLLAND:

Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose. (02) 48 56 74.

Kass.: Helge Brinch, Tåstrupgårdsvej 153, 1 tv., 2630 Tåstrup, tlf. (02) 52 01 25.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, Vesterbrogade 118, 2. tv., 1620 København V. (01) 31 77 34.

Kass.: Kai Magnus Wive, Lærkevej 16, 8730 Brædstrup. (05) 75 18 05.

HORSERØD

Fmd.: Heinrich Davidsen, Kastrupvej 90, 2300 København S. (01) 55 34 99.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Jørgen Lind, Stavnsholtvej 38, 3520 Farum. (02) 95 11 15.

Kass.: Ib Lærke, Immerkær 25, 2.tv., 2650 Hvidovre. (01) 75 58 03.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 København N. (01) 35 50 12.

Kass.: Emmy Eskildsen, Nansensgade 22, 5000 Odense C. (09) 11 92 52.

Odense: Evald Lægteskov, Åsumvej 128, 5240 Odense NØ. (09) 10 24 15.

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10, 2880 Bagsværd. (02) 98 11 77.

Kass.: Ingeman Berthelsen, Landlystvej 72, 2650 Hvidovre (01) 75 97 13.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Fischermann, Toftekærsvvej 28 C, 2820 Gentofte. (01) 65 82 12.

Kass.: Moses Katznelson, Spurvegården 30, 2650 Hvidovre. (01) 75 37 05.

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejers af De Erhvervshæmmede. 12 senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8592 Anholt by. Henvendelse til: Alfred Bertelsen, Fuglebakkevej 130, 8210 Århus V. (06) 16 63 18.

Kegnæs: Ejers af Kammeraternes Hjælpefond. Se øverst bladets side 2.

»Nors Hovedgård« Selvejende institution. 12 senge. Adresse: Hindingvej 38, Nors, 7700 Thisted. Henvendelse: Alex Binnebalde, (07) 98 11 95 eller Otto Laugesen, (07) 74 16 64.

Smidstrupphytten: Ejers af Gestapofangerne på Sjælland. 4 senge. Henvendelse til: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose (02) 48 56 74.